

”MEDIASTA EI TULE TEHDÄ MÖRKÖÄ,
MUTTA SIITÄ PITÄÄ KESKUSTELLA”

Tutkimus kasvattajan tarvitsemista mediakasvatustaidoista

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaaliala
Sosionomi (AMK)
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Sofia Määttä
Mira Stenhammar

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

MÄÄTTÄ, SOFIA & STENHAMMAR, MIRA:

”Mediasta ei tule tehdä mörköä mutta siitä pitää keskustella.”

Tutkimus kasvattajan tarvitsemista mediakasvatustaidoista

Sosionomi (AMK) Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
opinnäytetyö, 63 sivua, 9 liitesivua
Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyö tutki sitä miten mediakasvatus näkyy sosiaalialan työkentillä ja miten sitä tulisi kehittää. Tarkoituksena oli kartoittaa, mitä kaikkea mediakasvatus pitää sisällään. Tutkimuskysymyksenämme oli selvittää, mitä taitoja kasvattaja tarvitsee mediakasvatukseen. Tutkimuksen tavoitteena oli se, että se tuo uusia näkökulmia ja tutkimuksellista tietoa, joita voidaan hyödyntää sosiaalialan koulutuksen kehittämässä. Lahden Ammattikorkeakoulu toimi opinnäytetyön toimeksiantajana.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostui mediakasvatuksesta ja mediakulttuurista sekä hyvän kasvattajuuden elementeistä. Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus ja tutkimusaineisto kerättiin sekä puolistrukturoidulla kyselylomakkeella että teemahaastattelulla. Varsinaisena kohderyhmänä olivat sosiaalialan kasvattajat sekä mediakasvatustutkija Sara Sintonen, ja tarkastelun kohteena olivat heidän tietämyksensä ja omakohtaiset näkemyksensä mediakasvatuksesta. Aineiston analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Kasvattajien ja Sara Sintosen mukaan mediakasvatukseen tarvittavat taidot ovat seuraavat: oma medialukutaito, kyky hahmottaa omat taidot ja rooli sekä pysyä ajan tasalla mediakulttuurin muutoksessa. Kasvattajan tulisi osata suhtautua mediaan positiivisesti niin, että rajojen asettaminen tapahtuu yhteisymmärryksessä lapsen tai nuoren kanssa. Tulosten perusteella mediakasvatuksessa olennaisia ovat myös vuorovaikutustaidot ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että mediakasvatus on tänä päivänä välttämätöntä. Mediakasvatuksen lisääminen sosiaalialan koulutuksessa on tärkeää esimerkiksi tarjoamalla täydennyskoulutusta. Jatkotutkimusten haasteena olisi saada lasten ja nuorten ääni esiin. Tämä voisi toteutua myös toiminnallisena opinnäytetyönä, esimerkiksi tekemällä projekti tai luomalla malli.

Avainsanat: mediakasvatus, medialukutaito, mediakulttuuri, osallisuus, vuorovaikutus, kasvattaja

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

MÄÄTTÄ, SOFIA & STENHAMMAR, MIRA:
“Media should not be made a monster, but it must be discussed.”
A study of the media education skills needed by educators

Bachelor's Thesis in Social Services, Option in social pedagogy for work with children and young people
Bachelor's thesis, 63 pages, 9 appendices
Spring 2011

ABSTRACT

This study researched how media education shows in the field of social work and how it should be developed. The purpose was to study what is included in media education. Our research question was to describe the media education skills that an educator needs. The objective was to come up with new points of view and researched information that can be used in the development of the degree programme in Social Services. Lahti University of Applied Sciences was the commissioner of this thesis.

The theoretical framework of this study included media education, media culture and the elements of being a good educator. This thesis was a qualitative study and the research material was collected using both a half-structured questionnaire and a theme interview. The primary target group was social educators and the media education researcher Sara Sintonen. The objective was to survey their knowledge and personal views about media education. The research material was analyzed using content analysis method.

According to the educators and Sara Sintonen, the skills needed in media education are the following: personal media literacy, the ability to perceive personal skills and role, and keep up with the change of the media culture. An educator should know how to take a positive attitude towards the media so that the limits are being set together with the child or youngster. The results also reveal that communicational skills and collaboration with parents are also remarkable factors in media education.

The results of the study showed that nowadays media education is necessary. Increasing media education in the degree programme in Social Services is important for example by offering further education. The challenge for the following studies would be to bring up the voice of children and youth. This could also be carried out as a functional thesis, for example by making a project or creating a model.

Key words: media education, media literacy, media culture, participation, interaction, educator

SISÄLLYS

JOHDANTO	1
1 MEDIAN MATKASSA – MEDIAKASVATUS LASTA JA NUORTA TUKEMASSA	3
1.1 Mediakasvatus on osa peruskasvatustehtävää	4
1.2 Tavoitteena medialukutaito ja mediakriittisyys	5
2 MEDIAKULTTUURI – MUUTOS KOHTI JAKAMISEN KULTTUURIA	6
2.1 Positiivinen asenne digitaalisen kuilun kukistajana	7
2.2 Sosiaalinen media osana mediakulttuurin murrosta	9
3 MISTÄ ON MEDIAKASVATTAJAT TEHTY?	11
3.1 Osallisuuden merkitys mediakasvatuksessa	11
3.2 Vuorovaikutus tuo lapsen äänen kuuluville	13
3.3 Kasvatuskumppanuus osaksi mediakasvatusta	14
3.4 Sosionomi mediakasvattajana	16
4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	17
4.1 Tutkimuksen tavoite	18
4.2 Tutkimuksen kohderyhmä	18
4.3 Aiheesta aikaisemmin	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
5.1 Alkukartoitus	22
5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineistonhankinta	23
5.2.1 Kyselylomake	24
5.2.2 Teemahaastattelu	25
5.3 Tutkimusaineiston analysointi	27
6 KYSELYLOMAKKEIDEN TULOKSET	29
6.1 Kasvattajien näkemykset nuorten mediankäytöstä	30
6.2 Aktiivista mediakasvatusta yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa	31
6.3 Vuorovaikutus mediakasvatuksen keskeisenä osana	32
6.4 Medialukutaito tärkeänä tiedon suodattajana	33
6.5 Rajaus ja valvonta osana mediakasvatusta	34
6.6 Täydennyskoulutukselle tarvetta	35

7	HAASTATTELUN TULOKSET	36
7.1	Ajatus mediasta ja mediakasvatuksesta	36
7.1.1	Mediakasvatuksen muutos lapsen kasvaessa	37
7.1.2	Rajaus ja valvonta yhteisymmärryksessä kasvatettavan kanssa	38
7.2	Mediakasvattajuus sisäisenä roolina	39
7.3	Mukaan mediakulttuurin muutokseen	41
8	TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
9	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	48
10	POHDINTA	52
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	63

JOHDANTO

Lasten ja nuorten mediakulttuuria voidaan pitää yhtenä aikamme merkittävimpänä kulttuurisena tilana (Kangas, Lundvall & Sintonen 2008, 4). Liukon ja Kangassalon (1998, 9) mukaan lapset viettivät jo 1990-luvun lopulla paljon aikaa esimerkiksi television ja tietokonepelien äärellä. Medialaitteet ovatkin olleet merkittäviä tekijöitä lasten ja nuorten mielipiteiden sekä elämänrytmin muokkaajina. 2000-luvulla mediakulttuurin muutos on tapahtunut räjähdysmäisesti (Sintonen 2010). Nyt 2010-luvulla medialaitteet ovat yhä kasvavampi osa lasten ja nuorten elämää ja kaikki on tullut helpommin saataville. Halusimme lähteä selvittämään sitä, miten me itse kasvattajina voisimme vastata mediakasvatuksen kasvavaan tarpeeseen.

Nykypäivän lapset ja nuoret ovat syntyneet maailmaan, joka on median ja medialaitteiden ympäröimä. Alle 20-vuotiaat nuoret viettävät tutkimusten mukaan median parissa päivittäin aikaa noin kahdeksan tuntia (Ojala 2009). Tämä kahdeksan tuntia sisältää muun muassa Internetin käyttöä, television katselua, pelien pelailua ja kännykän käyttöä. Lapset voivat siis olla todella taitavia käyttämään erilaisia laitteita ja ohjelmistoja. Tulisi kuitenkin muistaa, ettei heillä automaattisesti ole riittäviä valmiuksia median välittämien viestien tulkintaan ja ymmärtämiseen. Tämän takia mediakasvatuksen merkitys korostuu ja sen tulisikin olla osa peruskasvatustehtävää (Sintonen 2010). Mediakasvatuksen tärkeys näkyy myös siinä, että lasten mediakulttuurin tunteminen auttaa kasvattajia ymmärtämään lasten leikkejä, heidän kieltään ja toiveitaan. (Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009, 8–10.)

Mediakasvatus opinnäytetyön aiheena oli jo hyvissä ajoin selvillä, sillä kiinnostus aiheeseen heräsi ensimmäisen kerran jo syksyllä 2008. Aihe kiinnosti meitä siksi, että media on suuri tekijä myös omassa elämässämme. Mediakasvatus ei myöskään ole näkyvästi ollut vielä osana koulutustamme. Aihe on todella ajankohtainen mutta silti siitä on tehty opinnäytetöitä vain muutama.

Opinnäytetyötämme hankkeistaa Lahden Ammattikorkeakoulu. Kun opinnäytetyön aihetta rajattiin, tuli ilmi että koulussamme on lisätty mediakasvatusta uuteen opetussuunnitelmaan osaksi varhaiskasvatuksen kurssikokonaisuutta. Tämänkaltaisen tutkimuksen myötä koulutusta voi kehittää edelleen esimerkiksi järjestämällä vapaasti valittava kurssi tai täydennyskoulutusta mediakasvatukseen liittyen. Tutkimuksemme ajateltiin tuovan opettajille myös näkökulmia mediakasvatuksesta, sekä lisää opetusmateriaalia ja tutkimuksellista tietoa.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Opinnäytetyössä tutkitaan sitä, miten mediakasvatusta näkyy sosiaalialan työkentällä ja miten sitä tulisi kehittää. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä kaikkea mediakasvatusta pitää sisällään. Tutkimuskysymyksenämme on siis kartoittaa, mitä taitoja kasvattajilla tulisi olla mediakasvatukseen. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uusia näkökulmia ja tutkimuksellista tietoa, joita voitaisiin hyödyntää muun muassa sosionomikoulutuksen kehittämisessä.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään aluksi keskeistä teoriaa, johon sisältyy mediakasvatusta, muuttuva mediakulttuuri ja kasvattajan taidot. Teoria on muodostunut tutkimuksesta nousseen aineiston perusteella eli tutkimuksessa on edetty induktiivisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäisistä havainnoista edetään yleisempiin väitteisiin. Näin teoria toimii sekä välineenä, jolla rakennetaan tulkintoja että päämääränä niin, ettei se jää irralliseksi tuloksista (Eskola & Suoranta 1998, 83.) Tämän jälkeen avataan tutkimuksen lähtökohtia ja käydään läpi tutkimuskokonaisuudessaan eli kuvataan tutkimusprosessi sekä aineistosta nousseet tulokset. Lopuksi tuloksista tehdään johtopäätöksiä ja pohditaan tutkimusprosessin onnistumista sekä sen aikana heränneitä ajatuksia.

1 MEDIAN MATKASSA – MEDIAKASVATUS LASTA JA NUORTA TUKEMASSA

Kotilaisen ja Kivikurun (1999, 14) mukaan media on julkinen tila, jonka kautta ihmiset määrittelevät yhteiskuntaa ja itseään. Sana media tulee alun perin latinan kielestä ja se tarkoittaa ilmaisun tapaa sekä sitä sosiaalista yhteyttä, jossa ilmaisu on tuotettu, esitetty ja vastaanotettu. Laajasti määriteltynä medially tarkoitetään kaikkia joukkoviestintälaitteita, viestinnän sisältöjä ja viihdeteollisuutta. Joukkoviestintälaitteilla tarkoitetaan esimerkiksi televisiota, radiota, lehtiä ja Internetiä, ja viestinnän sisällöillä esimerkiksi mainoskuvaa, uutisia ja tekstiviestejä. Media voi myös olla joukkoviestimien muodostama kokonaisuus, joissa erilaisista lähteistä koottuja tietoja ja muuta sisältöä muokataan ja pakataan sekä toimitetaan käyttäjälle erilaisilla media-alustoilla joko sähköisessä, painetussa tai talletetussa muodossa. Media yhdistää ihmisiä viestejä välittämällä ja vuorovaikutusta edistämällä. Media tarkoittaa siis viestien ja merkitysten tuottamista, välittämistä ja vastaanottamista jonkin välineen kautta. (Kotilainen 1999, 31–32; Wiio 2006, 19–20; Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 9; NuortenLaturi 2008, 1.)

Mustosen (2002, 55) mukaan tulee ymmärtää, että suurin osa mediasta on käsikirjoitettua tuotantoa. Vaikka media heijastaakin todellisuutta, on se silti tekijöidensä valintojen ja esittämistapojen tuotos, joka luo mediatodellisuuden. Kupiainen ja Sintonen (2009, 115–116) ovat sitä mieltä, ettei media ole arvoneutraali, vaan mediaesitykset sisältävät asenteita, ennakkoluuloja, omia ideologioita sekä suoria tai epäsuoria viittauksia. Sintonenkin (2010) toteaa median ottavan helposti arvo-
tasolla kantaa moniin asioihin, mikä näkyy esimerkiksi uutisoinnissa. Uutiset pyrkivät Palmerin (1998, 385–386) mukaan neutraaliin tiedonvälitykseen, mutta asenteet ja subjektiivisuus näkyvät uutisvalinnoissa. Tämän takia on tärkeä opettaa sekä median oikeanlaista käyttöä, mikä liittyy mediakasvatukseen että medialukutaitoon kuuluvaa kriittistä ajattelua.

1.1 Mediakasvatus on osa peruskasvatustehtävää

Kotilaisen (2002, 37) mukaan mediakasvatusta ei tulisi nähdä irrallisena muusta kasvatustyöstä. Myös Sintonen (2010) toteaa, että mediakasvatus on osa peruskasvatustehtävää. Mediakasvatus on medialukutaidon kehittämiseen tähtäävää toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan lapsen ja median suhteeseen. Mediakasvatus onkin kasvatusta, jossa yksilölle annetaan tietoja ja taitoja vastaanottaa, ilmaista ja arvioida kriittisesti mediassa välitetyjä viestejä. (Manner-Raappana 2007, 128; Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009, 14.)

Mediakasvatus on oppia mediasta median parissa. Mediakasvatuksessa avainasemassa on omakohtainen jaettu kokemus sekä uutta ajattelua luova kriittinen pohdinta. Mediakasvatus saa sisältönsä mediakasvattajan omista tulkinnoista, jokainen siis kasvattaa persoonallaan. Mediakasvattajaa ohjaa työssä myös eettisyys, sillä mediakasvatuksessa joutuu ahkerasti puntaroimaan erilaisia valintoja ja ratkaisuja. Eettisen valinnan tekeminen konkretisoituu parhaiten rajojen vetämisen yhteydessä. Täytyy miettiä, minkälaiset mediasisällöt ovat hyväksi ja minkälainen materiaali sopii mihinkin tarkoitukseen. Mediakasvatuksessa opetetaan taitoja toimia erilaisissa mediaympäristöissä, sekä opetellaan rajaamista ja itsensä suojeleminen. (Kupiainen & Sintonen 2009, 5–9.)

Suomessa mediakasvatus on tullut ensimmäistä kertaa käyttöön 1970-luvulla, jolloin se tunnettiin joukkotiedotuskasvatuksena. Vasta 2000-luvun vaihteessa alettiin puhua mediakasvatuksesta, jolloin sitä lähestyttiin moraalisen kasvatuksen näkökulmasta. On ajateltu, että mediakasvattajana toimiva henkilö herättelee lapsia ja nuoria pois liiasta sinisilmäisyydestä. Nykypäivänä mediakasvatuksessa korostetaan enemmän omien mielipiteiden tärkeyttä ja erilaisuuden hyväksymistä. Koulumaailmaan mediakasvatus ei ole vielä täysin juurtunut ja sen vuoksi koulun ulkopuolisella mediakasvatuksella onkin tärkeä rooli. (Kupiainen & Sintonen 2009, 11, 28–29.)

Mediakasvatus on tavoitteellista toimintaa, jonka pyrkimyksenä on saada aikaiseksi kasvatuksellisia vaikutuksia lapsessa tai nuorella (Kupiainen 2009, 168–

170). Kupiaisen ja Sintosen (2009, 30–31) mukaan tulee kuitenkin muistaa, että mediavälineiden ja sisältöjen käyttö ei vielä ole mediakasvatusta. Vasta silloin, kun sisältöjä aletaan tarkemmin tarkastella, se muuttuu mediakasvatukseksi. Mediakasvatuksen toiminta kohdistuu median ja käyttäjän suhteeseen. Päähuomio tänä päivänä liittyy lasten ja nuorten väkivaltaisten ja haitallisten mediasisältöjen arviointiin ja vaatimuksiin mediasuojelusta. Lasten ja nuorten mediasuhteet eivät synny pelkästään heidän omasta toimestaan vaan vanhempien, aikuisten ja vertaisryhmien rooli on merkittävä. Mediakasvatuksen tulisi paneutua enemmän lasten ja nuorten elämymaailman kysymyksiin auttamalla lapsia ja nuoria tunnistamaan kokemuksia, avaamaan merkityksiä ja ilmaisemaan itseään. (Kupiainen 2009, 168–170.)

1.2 Tavoitteena medialukutaito ja mediakriittisyys

Kupiaisen ja Sintosen (2009, 30–31) mukaan mediakasvatuksen tavoitteena on medialukutaito. Medialukutaidon määritelmästä ei oikeastaan ole yleistä käsitystä, vaan se määritellään usein tapauskohtaisesti. Medialukutaitoa on taito ja kyky käyttää, tulkita, arvioida ja tuottaa viestejä erilaisissa tilanteissa. Keskeistä medialukutaidon määrittelyssä onkin se, että ymmärretään medialukutaidon olevan muutakin kuin mekaanista lukemista. Sen merkityksellinen osa on erilaisten mediasisältöjen, esimerkiksi uutisten, vastaanottaminen, ymmärtäminen ja arviointi. Nykypäivän aktiivisen kansalaisen valmiuksiin kuuluu keskeisesti myös medialukutaidon kolmas osa, viestien tuottaminen. (Aaltonen 2009, 8.)

Medialukutaito koostuu kolmesta osasta: informaation etsimisestä, mediasisältöjen kriittisestä lukemisesta ja mahdollisuudesta tuottaa itse mediasisältöjä (Kupiainen & Sintonen 2009, 92). Medialukutaidon perustana ovat perustaidot, kuten lukeminen, kirjoittaminen sekä kuvalliset ja matemaattiset taidot. Medialukutaidolla tarkoitetaan yksilön ymmärrystä mediasta ja sen toiminnasta. Se on myös omien mediataitojen hallintaa, jonka tarkoituksena on antaa valmiudet kriittiseen ajatteluun ja kykyyn suodattaa oleellinen informaatio, esimerkiksi erottaa fakta ja fiktio toisistaan. Medialukutaito tarkoittaa myös tiedon soveltamista käytäntöön,

esimerkiksi itseilmaisuuksiin ja luovaan tuottamiseen sekä median kriittiseen tulkintaan ja mediaesityksistä nauttimiseen. (NuortenLaturi 2008, 3; Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009, 17–23.)

Mediakriittisyys tarkoittaa kykyä analysoida, tulkita, luoda, ilmaista ja kyseenalaistaa mediasta saatavaa tietoa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi kykyä erottaa oikea ja väärä ja se, missä asiayhteydessä informaatio tulee esille, esimerkiksi uutisissa tai mainoksissa. Kriittinen medialukutaito saavutetaan mediankäyttötaitoja harjoittelemalla. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 9; NuortenLaturi 2008, 4.) Herkmanin (2007, 36) mukaan kriittisyys ymmärretään usein kielteiseksi ja toisten tekemisten arvosteluksi. Kuitenkin se tarkoittaa yksinkertaisesti tiedon arviointia ja ennakkoluulojen hylkäämistä sekä syvemmän tiedon tavoittelua ja ristiriitaisten totuuksien ymmärtämistä. Herkman kuitenkin myöntää arvostelun olevan osa kriittisyyttä. Tässä opinnäytetyössä mediakriittisyydestä puhuttaessa käytämme usein myös sanaa kriittisyys.

2 MEDIAKULTTUURI – MUUTOS KOHTI JAKAMISEN KULTTUURIA

Mediakasvatus on aiheena ajankohtainen, koska nykypäivän lapset elävät syntymästään lähtien median ja mediavälineiden ympäröiminä. Heillä ei ole kokemusta elämästä ilman kännykkää tai Internetiä toisin kuin ennen 1990-lukua syntyneillä henkilöillä, jotka ovat joutuneet opettelemaan elämään medioituneessa yhteiskunnassa. (Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009, 8.) Vaikka lapselle media on jo osa jokapäiväistä arkea, se voi huolestuttaa vanhempia ja kasvattajia, sillä monet viestimet ovat vanhemmille vielä vieraita ja uusia. Sintosen (2010) mukaan ei kuitenkaan saisi ajatella, että lapset ja nuoret pärjäävät hyvin itsekseen median parissa, koska he ovat niin taitavia medialaitteiden käyttäjiä. Kyse ei ole siitä, kuinka hyvin laitteita osaa käyttää vaan siitä, miten osaa tulkita ja suhtautua näkemäänsä ja kokemaansa. Samaa mieltä ovat myös Kupiainen ja Sintonen (2009, 16) todeten, ettei lapsia ja nuoria tulisi jättää omilleen median suhteen, vaan heille on mahdollistettava medialukutaidon kehittäminen kasvattajan johdolla.

Mediakulttuurilla tarkoitetaan sitä, että media on arkipäivää, ja maailmaa havainnoidaan median kautta. Sintonen (2002, 111–112) kirjoittaa, että mediakulttuuri on läsnä lasten leikeissä, keskusteluissa, arvoissa ja identiteetin rakentumisessa. Lapset ja nuoret ovatkin McNairin (1998, 183–184) mukaan mediakulttuurin aktiivisia osapuolia ja merkityksen luoja. Lapsen ja nuoren mediankäytön valinnoissa lopullinen päätös on aikuisen, mutta on tärkeää opettaa valintojen tekemistä jo pienillekin lapsille. (Muffe ja kadonnut avain 2006, 15, 78.)

Myös Kupiainen ja Sintonen (2009, 14) huomauttavat, että lapset ja nuoret ovat aktiivisia vaikuttajia mediassa, eivätkä ainoastaan vaikutuksen kohteita. On tärkeää, että nuori saa osallistua mediakulttuuriin ja käyttää erilaisia viestimiä oppiakseen miten tässä kulttuurissa toimitaan. Samalla nuori oppii myös vuorovaikutustaitoja. Ohjaamisessa tärkeää on aikuisen läsnäolo, sillä nuorella pitää olla mahdollisuus halutessaan kysyä ja keskustella asioista. (Manner-Raappana 2007, 127–128.) Medialukutaidon tärkeys näkyy myös siinä, että uudenlaiset asiat omaksuu ensimmäisenä nuoriso. Nykypäivänä juuri he ovat innolla mukana käyttämässä uudenlaista mediaa. (Nyyssölä 2008, 5.)

2.1 Positiivinen asenne digitaalisen kuilun kukistajana

Mediakulttuurista puhuttaessa nousee usein esiin sana digitaalinen kuilu. Yhteiskunnallisesti määriteltynä digitaalisella kuilulla tarkoitetaan kaikkea teknologisoitumiseen liittyvää eriarvoisuutta alueiden tai sosiaalisten ryhmien välillä. Termiä onkin käytetty usein kuvaamaan globaalia kehitystä, jossa kuilu rikkaiden ja köyhien maiden välillä kasvaa entisestään, sillä mediakulttuurin muutokset näkyvät voimakkaimmin rikkaissa maissa. Tietoyhteiskunta ja sen mukanaan tuoma informaation välitys ovat yksi uusi tekijä eriarvoisuuden aiheuttamisessa. (Mäkinen 2006, 70–71.) Digitaalinen kuilu voi näkyä myös kasvatuksessa, sillä kasvatusta hankaloittaa se, jos kasvatettavien ja kasvattajien elinympäristöissä vaikuttavat erilaiset ajattelu- ja toimintamallit. (Jaakkola 2010, 39.) Tässä opinnäytetyössä digitaalisella kuilulla tarkoitetaan juuri kasvattajan ja lapsen tai nuoren välillä olevia eroavaisuuksia medialaitteiden ja – sisältöjen käytössä.

Kasvatuksellinen vuoropuhelu hankaloituu, kun sukupolvien välillä on yhä vähemmän yhteistä tarttumapintaa. Suurin tekijä, joka hankaloittaa kasvattajan ja lasten tai nuorten välistä vuorovaikutusta on ennakkoluuloisuus ja sen aikaansaa- ma muuri sukupolvien välille. Kun nuoret innostuvat jostakin uudesta mediasta, on kasvattajien reaktio lähes aina sama: huoli uuden median vaikutuksista ja mo- raalista, mikä vaikeuttaa siihen tutustumista tai tekee sen jopa mahdottomaksi. Kasvattajille on tärkeää luoda yhteinen mielikuva siitä, onko uusi media käyttäjil- leen hyväksi vai pahaksi. Tällainen ajattelumalli on liian yksinkertaistava, sillä media ei itsessään voi olla hyvä tai paha, vaan se tarjoaa mahdollisuuksia. Median vaikutuksia pitäisikin tarkastella käyttäjäkohtaisesti. (Jaakkola 2010, 37–40.)

Mustosen (2002, 59) mukaan verkkokontaktit eivät kehitä sosiaalisia taitoja aidon ihmisten välisen kontaktin puuttumisen vuoksi. Jaakkola (2010, 49–51) kirjoittaa, että kasvattajat ajattelevatkin usein median parissa vietetyn ajan olevan tuhlettua aikaa ja pitkien jaksojen kertovan jopa addiktiosta. Esimerkiksi Internetin ajatel- laan olevan erillistä tästä elämästä ja siellä tapahtuvan kanssakäymisen olevan kasvokkaisukontakteja merkitykseltömämpää. Hän kuitenkin toteaa, ettei Interne- tissä vietetty aika ole yleensä turhaa, sillä siellä voi muun muassa kehittää tunne- taitoja, oppia uutta tai tavata ystäviä, joita ei muuten näkisi. Lapsi tai nuori voi McNairin (1998, 181–182) mukaan myös löytää samanhenkisiä ihmisiä jopa toi- selta puolelta maailmaa ja keskustella heidän kanssaan yhtä nopeasti kuin kasvo- tusten. Nuorelle tavoitettavana oleminen ja virtuaalitodellisuus sekä siellä olevat kontaktit tai verkostot ovat luontevia ja tärkeitä asioita. Kasvattajan on syytä huo- lestua median käytön liiallisuudesta vasta silloin, kun lapsen tai nuoren päivärytmi kärsii ja riippuvuuden piirteitä alkaa esiintyä.

Digitaalinen kuilu voi näkyä myös sukupolven sisällä ja juuri kasvattajilla on sii- hen suuri vaikutus. Joku kasvattaja voi kokea, ettei hänen tehtävänsä ole me- diakasvattaa ja joku toinen taas näkee sen osana peruskasvatustehtävää. Heidän kasvatettavansa ovat siis varsin eriarvoisessa asemassa. Kenenkään lapsen tai nuo- ren ei kuitenkaan tulisi joutua tilanteeseen, jossa hänen mediakokemuksiaan ei käsitellä eikä mediaan liittyvistä asioista keskustella. (Sintonen 2010.)

2.2 Sosiaalinen media osana mediakulttuurin murrosta

Sosiaalinen media on tehnyt radikaalin muutoksen viestinnän historiassa. Käsite sosiaalinen media on syntynyt 2000-luvulla ja on edelleenkin tuore ja vähän tutkittu aihe. Sosiaalinen media yhdistää mediakasvatuksen ja tietoyhteiskuntataidot uudeksi opetus- ja oppimiskulttuuriksi. Sosiaalinen media tarkoittaa erilaisia verkkoviestintäympäristöjä, joissa jokainen käyttäjä voi olla aktiivinen viestijä ja sisällön tuottaja. Sosiaalisessa mediassa sisältöä jaetaan vapaaehtoisesti. (Lietsala & Sirkkunen 2008, 18–26; Wuorisalo 2010, 87–92)

Wuorisalon (2010, 87–93) näkemyksen mukaan sosiaalinen media toimisi hyvin oppimisen tukena ja kehittäisi opettamisen työmenetelmää keskustelevalaksi. Wuorisalo kuvaa mediakasvatuksen muutosta niin, että aikaisemmin vallinnut näkemys kriittisen ja tietoisin ihmisen kasvatuksesta on saattanut johtaa siihen, että on ennalta määriteltä, minkä suhteen on oltava kriittinen ja millä tavalla pitää olla tietoinen. Sosiaalinen media on tullessaan hajottanut perinteisen mediakasvatuksen käytäntöä ja tuonut siihen oman lisänsä. Wuorisalon mukaan mediakasvatuksesta vallitseekin nyt kaksi erilaista käytäntöä. Toinen painottaa moraalisen suoje- lun ja holhouksen näkökulmaa, ja toinen puolestaan kuvaa sitä kansalaisten voimaantumisen välineenä sekä painottaa ihmisoikeuksien toteuttamista. Jälkimmäisen suuntauksen suosio onkin kovassa nousussa. Voimaantumisella tarkoitetaan ihmisten kykyjen, mahdollisuuksien ja vaikutusvallan lisääntymistä.

Sosiaalisen median luomat pelot ja uhkakuvat liittyvät tietosuojaan ja tietoturvaan, mutta onneksi pelottelu on kääntymässä opastamisen suuntaan. Tietoturva tarkoittaa muun muassa palomuuureja ja erilaisia viruksentorjuntaohjelmia sekä esimerkiksi luottokorttitietojen antamista Internetissä. Tietosuojalla puolestaan varmistetaan jokaisen ihmisen oikeus omiin henkilötietoihinsa eli tietoihin, joista ihminen voidaan tunnistaa. Yksityisyyden suoja on ihmisten perusoikeus mutta se on silti haavoittuvainen sosiaalisen median verkostossa, jossa verkkoidentiteettiä luodessa annetaan itsestä paljon tietoja. Mediakasvatuksessa tulisikin opastaa verkkoidentiteettien hallintaa. (Wuorisalo 2010, 97–100.)

Mustosen (2002, 59) mukaan media tarjoaa ihmisille seuraa ja ystäviä, mutta se voi olla myös pakopaikka arjen huolista ja pettymyksistä. Sosiaalisten medioiden tarjonta on kasvanut ja tietoverkot tarjoavatkin helppoja tapoja yhteydenpitoon. Mustonen kuitenkin sanoo, ettei verkkoviestintä anna valmiuksia oikeassa elämässä tarvittavien sosiaalisten taitojen oppimiseen, sillä siitä puuttuu aito kohtaaminen, ristiriitojen ratkaiseminen ja non-verbaalisen viestinnän erilaiset muodot. Tässä korostuu mediakasvatuksen tärkeys.

Sosiaalinen media sisältää erilaisia palveluita, muun muassa chatteja, blogipalveluita, mediapalveluita (esimerkiksi YouTube), muita yhteisöjä (esimerkiksi Facebook) ja erilaisia virtuaalimaailmoja (esimerkiksi Second Life). Chatit ovat anonyymejä Internetin keskustelupalstoja ja ne ovat reaaliaikaisia. Blogi on päiväkirjanomainen Internet-sivusto, jonne yksi tai useampi käyttäjä kirjoittaa tai julkaisee kuvia tai videoita säännöllisesti. Blogissa voi esiintyä julkisesti tai nimettömän ja useimmiten blogien aiheet liittyvät omaan elämään tai omiin harrastuksiin. YouTube on Internetin suosituin videopalvelu, jonka kautta käyttäjä voi vapaasti lisätä videoita tai katsoa niitä. (Meriranta 2010, 231–239.)

Facebook on Internetissä toimiva ilmainen yhteisöpalvelu, jonne kirjautumalla mahdollistuu oman käyttäjäprofiilin luominen ja yhteydenpito ystäviin ja sukulaisiin. Second Life on ilmainen virtuaalimaailma, jonne luodaan oma hahmo, Avatar, jonka ulkonäköä voi muokata ja hahmo käytännössä ”elää” ohjattua elämää. Monet suuryhtiöt ja koulut ovat myös luoneet Second Lifeen omia liiketilojaan tai kampusrakennuksia, joissa järjestetään etäluentoja. (Meriranta 2010, 231–239.) Tässä opinnäytetyössä sosiaalisesta mediasta puhuttaessa tarkoitetaan muun muassa näitä yllä mainittuja palveluita.

3 MISTÄ ON MEDIAKASVATTAJAT TEHTY?

Kasvatus on luonteeltaan määrätietoista toimintaa ja sillä tavoitellaan kasvatettavan persoonallisuuden kehittymistä. Kasvatuksella pyritään parantamaan yksilön valmiuksia itsenäiseen selviytymiseen ja todellisuuden hallintaan. Kasvatus on myös sosiaalisatiota: yksilön on tarkoitus kasvaa yhteiskunnan jäseneksi. (Peltonen 2004, 20.) Tässä opinnäytetyössä kasvattajalla tarkoitetaan sosiaalialan ammattiteissa toimivia ammattilaisia eli esimerkiksi sosionomeja, sosiaalikasvattajia, lastentarhanopettajia ja lähihoitajia.

Kasvatuksessa olennaista on vuorovaikutus eli se, että kasvattaja ja kasvatettava vaikuttavat toisiinsa. Erona on ainoastaan se, että kasvattajalla on mielessään jokin kasvatuksellinen tavoite. Näihin tavoitteisiin vaikuttavat kuitenkin monet tekijät, esimerkiksi kasvattajan asenteet, ihmiskäsitys, arvot ja maailmankuva. Kasvatus voi olla tarkoituksellista eli tavoitteellista tai tahatonta. Tahattomasta kasvatuksesta puhuttaessa tarkoitetaan usein kotikasvatusta. Tarkoituksellinen ja suunnitelmallinen kasvatus taas tapahtuu useimmiten esimerkiksi päiväkodeissa, joissa kasvatusta ohjaavat muun muassa varhaiskasvatussuunnitelmat. (Peltonen 2004, 21.)

3.1 Osallisuuden merkitys mediakasvatuksessa

Osallisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta vaikuttaa omaan lähiympäristöönsä sekä itseä koskeviin päätöksiin ja asioihin. Osallisuus on myös toimintaa, jossa asetetaan itse tavoitteita, keskustellaan ja pohditaan eri ratkaisuja sekä tehdään päätöksiä ja kannetaan vastuu omista tekemisistä. Osallisuuden kulttuuri tulisi nähdä keinona ylittää omat ennakkoluulot, saada uusia näkökulmia ja avartaa ajattelua. Tämä puolestaan edesauttaa omien näkökulmien esille tuomista. (Kupiainen & Sintonen 2009, 169.) Vastuun saaminen ja mahdollisuus vaikuttaa asioidensa toteutumiseen kasvattaa nuorten motivaatiota ja sitoutumista. Osallistaminen tarkoittaa myös osallistumismahdollisuuksien tarjoamista muille. Sosiaalialan työn

tavoitteena onkin vaikuttaa yhteiskunnan rakenteisiin niin, että osallisuus mahdollistuu. (Opinto-opas 2009–2010, 3.)

Hämäläisen (2001, 12) mukaan sosiaalipedagogisessa työotteessa näkyy vahvasti elämyksellisyys ja toiminnallisuus. Elämyksellinen, kokemuksellinen ja leikillinen oppiminen edistävät osallisuutta myös mediakasvatuksessa. Ne tukevat lapsen mahdollisuuksia ja valmiuksia mediakulttuurissa elämiseen ja oman mediasuhteen ymmärtämiseen sekä auttaa lasta toimimaan aktiivisesti yhteisössään. Osallisuus näkyy mediakasvatuksessa erityisesti vuorovaikutuksena: mediasisällöistä puhumisena, tunteiden käsittelynä sekä kokemusten ja ajatusten jakamisena. Median parissa yhdessä tekeminen perustuu osallistuviin malleihin, jossa opettajan tai kasvattajan rooli muuttuu. Perusajatus on siis se, että yhdessä voidaan opetella uusia asioita, eikä kenenkään tarvitse tietää kaikkea. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 10–14; Kupiainen & Sintonen 2009, 165–167.) Sintosen (2010) mukaan osallisuus ”...ei ehkä oo ihan just mediakasvatusta mut se liittyy niin oleellisesti siihen”.

Yksi tapa toteuttaa mediakasvatusta on se, että lapsi tai nuori saa itse tuottaa erilaisia mediaesityksiä. Tuottamalla itse mediaesityksen nuori saa käsityksen siitä, millainen merkitysten ja ratkaisujen paljous mediaan liittyy. Esityksen tekeminen edesauttaa myös oman ja median toiminnan ymmärtämistä. Median antamat mallit ovat nuorelle vaihtoehtoja, jotka vaikuttavat silloin, kun nuori pohtii, millainen hän haluaa, tai ei halua, olla. (Manner-Raappana 2007, 126–128; Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 14.)

Tämän päivän lapset ja nuoret ovat syntyneet teknologisoituneeseen maailmaan ja ovat niin sanottuja millenniaalinuoria. Digitaalisessa kulttuurissa osallistuminen ja osallisuus ylipäätään on helppoa. Kuka tahansa voi osallistua ja tuottaa sisältöä ja verkottua ilman erityisiä teknisiä taitoja. Tämä tapahtuu esimerkiksi blogien, yhteisöpalvelujen ja hakukoneiden kautta ja tietoa haetaankin enemmän Internetistä kuin vanhemmilta tai muilta auktoriteeteilta kysymällä. Lapsen ja nuoren oman vaikuttamisen ja toiminnan kautta pyritään tuottamaan osallisuutta. Lasten ja nuorten aktiivinen tukeminen digitaalisessa kulttuurissa edellyttääkin aikuiselta

myös kykyä antaa tilaa ja pysytellä itse riittävästi taustalla. (Rasku-Puttonen 2006, 113–122; Kangas ym. 2008, 5.)

3.2 Vuorovaikutus tuo lapsen äänen kuuluville

Kasvatustehtävässä on tärkeää olla vuorovaikutustaitoja. Kasvatusyhteisöjen rakentaminen vaatii kasvattajilta lasten osallisuuden tukemista. Tärkeää on yhdessä tekeminen ja yhdessä kokeminen, esimerkiksi yhteiset säännöt. Keskustelu, kuunteleminen ja jakaminen ovatkin vuorovaikutussuhteissa tärkeitä. Myös erilaisten vastuutehtävien antaminen lisää lapsen vastuunottoa ja itsearvostusta. Kasvattajan mielenkiinnon osoittaminen lasten ja nuorten ajatuksia kohtaan on tärkeää. Se onnistuu parhaiten kyselemällä heiltä ja kuuntelemalla heitä. Aikuisten ylivoimainen asema saattaa olla keskustelun ja yhteistyön esteenä. (Rasku-Puttonen 2006, 111–122.)

Kasvatusvuorovaikutus ei ole mahdollinen ilman kaikkien osallisten välistä yhteisymmärrystä ja yhteistä toimintaa. Ihmisen kehitykseen on yhteydessä erilaiset sosiaaliset ja kulttuuriset toiminnot, johon hän osallistuu yhdessä toisten kanssa. Toisten kanssa toimiminen ja toisten avulla oppiminen mahdollistaa kehityksen. Ihminen rakentaa omaa identiteettiään sen myötä, miten hän on osallisena sosiaalisessa yhteisössään. Yhdessä työskentely auttaa syventämään erilaisten asioiden ymmärtämistä ja auttaa vuorovaikutuksessa muiden kanssa kehittämään tarpeellisia ryhmätyötaitoja. (Hännikäinen & Rasku-Puttonen 2006, 11–14.)

Mäkinen, Raatikainen, Rahikka ja Saarnio (2009, 137–139) sanovatkin, että vuorovaikutus on aina mukana ihmissuhdetyössä. Vuorovaikutus on kommunikointia, jota ei voi saavuttaa yksin. Siinä molemmat osapuolet ovat tasavertaisia ja molemminpuolinen ymmärrys on tärkeässä asemassa. Mediakasvatus tavoittaa kasvatuksen dialogisuuden eli tasavertaisen vuoropuhelun. Kasvatus ei ole aikuisen mielivaltaisesti valmiiksi suunnittelemaa, vaan se on tasapuolista vuorovaikutusta eri elämysmaailmojen välillä. Nykyään korostetaan kasvattajan herkkyyttä lasten ja nuorten omien ajatusten ja kokemusten kuuntelemiselle. Vuorovaikutukses-

sa korostuu myös jaettu ymmärrys, joka syntyy vastavuoroisessa tilanteessa. Muistettavaa on, että vuorovaikutustilanteessa osapuolet tulkitsevat asioita aina oman taustansa, henkilöhistoriansa, kokemuksensa sekä elämänvaiheensa ja tilanteensa luomien edellytysten pohjalta. (Kupiainen 2009, 176–179; Mäkinen ym. 2009, 137–139.)

Mediakasvatuksessa ja muussakin lasten kasvatuksessa tulokselliseksi kasvatustapahtumaksi on osoittautunut toiminta, joka perustuu lasten omaan tekemiseen ja vastavuoroisuuteen. Kupiainen ja Sintonen (2009, 30–31) toteavat mediakasvatuksen olevan juuri tällaista: vuorovaikutuksellista kasvatusta, jonka osapuolina ovat kasvattaja, kasvatettava ja mediakulttuuri. Oppiminen ei tapahdu yksin vaan se on vastavuoroista kanssakäymistä muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. (Karlsson 2007, 32.) Tässä opinnäytetyössä vuorovaikutuksesta puhuttaessa tarkoitetaan erityisesti kasvattajan ja lapsen tai nuoren välistä keskustelua ja yhdessä toimimista. Sintonenkin (2010) kertoo, että lapset ja nuoret haluavat jakaa mediakokemuksiaan kasvattajien kanssa, jos heille annetaan mahdollisuus siihen.

3.3 Kasvatuskumppanuus osaksi mediakasvatusta

Kasvatuskumppanuuteen liittyen on olemassa asiantuntijalähtöisiä auttamismalleja, kuten vanhempainneuvonta ja vanhemmuuden tukeminen. Näissä perheiden ajatellaan lähtökohtaisesti olevan ohjattavina ja neuvottavina. Kasvatuskumppanuudessa suhde on erilainen: työntekijä asettuu vanhemman rinnalle saadakseen vanhemmalle tunteen siitä, että lasta koskevissa asioissa toimitaan yhteisymmärryksessä. Kasvatuskumppanuuden rakentaminen ja vastuu sen ylläpidosta on kuitenkin kasvattajalla. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21.)

Mediakokemusten rajaamisen avainasemassa ovat vanhemmat ja siksi mediakasvatuksessa korostetaan eräänlaista kasvatuskumppanuutta, jossa yhteistyötä tekevät erilaiset tahot, kuten esimerkiksi koti ja päiväkotit (Kupiainen 2009, 170). Tässä opinnäytetyössä kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan sosiaalialan ammattilaisten eli kasvattajien ja vanhempien keskustelua sekä yhteistyötä. Molemmilla

on erilaista, mutta tärkeää tietoa kasvatettavasta lapsesta. Olennaista kasvatuskumppanuudessa on tiedon, näkemysten ja vastuun jakaminen sekä molemminpuolinen kunnioitus. Tärkeää on myös se, miten vanhemman tieto ja tuntemus omasta lapsestaan tulee ymmärretyksi. Kasvattajan tulee siis suhtautua vanhempien näkemyksiin arvostavasti sekä jakaa omia havaintojaan ja käsityksiään arkisesti ja ymmärrettävästi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18–20.)

Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja kasvattaja jakavat näkemyksiään ja tietojaan lapsen parhaasta yhdessä keskustellen ja sopien. Lähtökohtaisesti vanhemmat ovat vastuussa kasvatuksesta kotona ja sosiaalialan kasvattajat sen ajan, jonka lapsi viettää esimerkiksi päivähoitossa. On kuitenkin tärkeää, että lapsen kasvatamisen ja opettamisen käytännöt siirtyvät ympäristöstä toiseen, sillä näin lapsen olo on turvallinen. Kasvatuskumppanuus vanhempien ja kasvattajien välillä kannattelee lapsen suhteita hänelle tärkeisiin aikuisiin. Kun vanhemmalle kerrotaan heti hoitosuhteen alusta alkaen lapsen päivän tapahtumista ja muista arkisista asioista, on syntyneen luottamuksen myötä helpompi ottaa puheeksi myös vaikeampia asioita ja selvittää ristiriitatilanteita. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21.)

Sintosen (2009, 192–194; 2010) mukaan vanhemmilla ei ole paljoakaan kokemusta mediakasvatuksesta ja he kaipaisivatkin siihen enemmän opastusta ja ohjeita. Kasvattajat voisivat opastaa vanhempia konkreettisissa asioissa, esimerkiksi siinä, mikä on minkäkin ikäiselle lapselle sopivaa ja millainen on hyvä mediasuhde. On myös hyvä neuvoa vanhempia esimerkiksi siinä, millaisia ovat hyvät sisällöt ja kuinka paljon median parissa kannattaa viettää aikaa. Tässä opinnäytetyössä kasvatuskumppanuus –käsitteeseen sisältyy myös ohjeiden ja neuvojen antaminen.

3.4 Sosionomi mediakasvattajana

Kaikissa sosiaalialan työtehtävissä ei työskentele välttämättä sosionomi. Tästä syystä olemme olleet kiinnostuneita kaikkien kasvattajien ajatuksista. Tätä opinnäytetyötä tulevat hyödyntämään kuitenkin erityisesti sosiaalialan opettajat kursien suunnittelussa. Sosiaalialan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaitoa työskennellä erilaisissa sosiaalialan työtehtävissä. Media on puhuttava aihe ja varsinkin mediakriittisyys ja median oikeanlaisen käytön opettaminen on tällä hetkellä ajankohtaista. Median avulla nuori peilaa omaa kasvuaan ja kehitystään ja etsii malleja tai rakennusaineita oman identiteetin ja maailmankuvan muodostukseen. Lahden Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelma jakautuu sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehtoon sekä sosiaalipedagogisen aikuistyön suuntautumisvaihtoehtoon. (Kangas ym. 2008, 7, 18; Opinto-opas 2009–2010, 2.)

Sosionomikoulutuksessa käytetään ammatillisen kasvun niin sanottuna peilauspintana sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseja eli valmiuksia ja kykyjä. Olemme valinneet tätä opinnäytetyötä peilaamaan edellä mainituista kompetensseista erityisesti sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen sekä kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Sosionomiopiskelijan on tärkeä oppia tuntemaan inhimilliset, yhteisölliset, sosiokulttuuriset sekä yhteiskunnan rakenteisiin liittyvät tekijät, jotka vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Tällainen on esimerkiksi juuri media. Kompetenssien mukaan opiskelijan on kyettävä ottamaan huomioon jokaisen ihmisen yksilöllisyys ja pyrkiä edistämään tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä ehkäistä huono-osaisuutta. Opiskelijalla on myös oltava tietoa ihmisen kehityksen eri vaiheista ja herkkyyttä tunnistaa eri elämäntilanteiden vaikutus yksilön kasvuun. (Hovi-Pulsa, Rantanen, Rouhiainen-Valo & Tietäväinen 2010.)

Sosionomi osaa tukea erilaisia asiakkaita heidän arjessaan (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 18). Myös Lahden Ammattikorkeakoulun Sosiaalialan koulutusohjelman opinto-opas (2009–2010, 2) määrittelee tavoitteita sosionomikoulutukselle: lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehdon tavoitteena on antaa valmiudet lasten ja nuorten sekä heidän lähiverkostonsa tukemiseen; aikuistyön

suuntautumisvaihtoehdon tavoitteena on antaa valmiuksia eri elämäntilanteissa olevien aikuisten ja heidän lähiverkostojen tukemiseen ja palvelujen organisointiin. Valmistuessaan sosionomi voi työskennellä esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, erityiskasvatuksessa, lastensuojelussa, nuorisososiaalityössä, perhetyössä, koulusosionomina sekä vammaistyössä, päihdetyössä, mielenterveystyössä ja monikulttuurisessa työssä (Mäkinen ym. 2009, 86–92).

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Median osuus ihmisten arjesta on entistä suurempi, joten mediakasvatusta tarvitaan (Kotilainen & Kivikuru 1999, 14). Oma kiinnostuksemme mediakasvatukseen on myös opinnäytetyömme lähtökohta. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan sitä, miten mediakasvatus näkyy sosiaalialan työkentillä ja miten sitä tulisi kehittää. Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia sitä, mitä kaikkea mediakasvatus pitää sisällään. Tästä tarkoituksesta tulee myös tutkimuskysymys: mitä taitoja kasvattaja tarvitsee mediakasvatukseen? Lähdimme etsimään vastausta siihen erilaisia ryhmiä, lähteitä ja teoriaa tutkimalla.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat sosiaalialan ammattilaiset, jotka ovat toimineet kasvattajan tehtävissä vähintään kaksi kuukautta ja enimmillään kolmekymmentä vuotta. Kasvattajista puolet on sosionomeja tai sosiaalikasvattajia. Loput ovat koulutukseltaan muun muassa kodinhoitajia, lastentarhanopettajia ja nuoriso-ohjaajia. Nämä kasvattajat olivat suorittamassa täydennyskoulutusta ja erikoistumisopintoja Lahden Ammattikorkeakoulussa tutkimuksen toteutuksen aikana. Roution (2007) mukaan joskus riittää, että tutkimuksen tiedot on saatu pelkästään kentältä. Toisinaan taas käy ilmi, että joitakin tietoja ei voida saada muutoin kuin haastattelemalla ihmisiä, joilla on asiasta ensi käden tietoja. Jotta tätä opinnäytetyötä voitaisiin hyödyntää opetuksen kehittämisenä, ei kentän ääni siis yksin riitä. Tästä syystä tutkimukseen haastateltiin myös mediakasvatustutkija Sara Sintosta.

4.1 Tutkimuksen tavoite

Lähtökohtana tutkimukselle on ollut sosiaalialan koulutuksen kehittäminen, jotta se antaisi paremmat taidot vastata mediakasvatuksen tämän hetkisiin haasteisiin. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin se, että se tuo uusia näkökulmia ja tutkimuksellista tietoa, joita voidaan hyödyntää sosiaalialan koulutuksen, esimerkiksi sosionomikoulutuksen kehittämisessä. Tämä voi tapahtua esimerkiksi täydennyskoulutuksessa, vapaasti valittavassa mediakasvatuskurssissa tai jo olemassa olevan kurssin osana. Tutkimuksesta saatavan tiedon tulisi olla monipuolista ja sovellettavissa käytäntöön.

Kun tätä opinnäytetyötä hyödynnetään koulutuksen kehittämisessä, saavat Lahden Ammattikorkeakoulun opiskelijat sen myötä lisätietoa siitä, minkälaista tietämystä kasvattajalla tulisi olla mediakasvatuksen järjestämiseen. Tästä opinnäytetyöstä koulumme sosiaalialan opettajat voivat saada ideoita ja näkökulmia kurssin sisällön suunnitteluun.

4.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat lasten ja nuorten parissa työskentelevät sosiaalialan ammattilaiset eli kasvattajat. Heidän lisäksi kohderyhmään kuului myös mediakasvatuksen asiantuntija Sara Sintonen. Tutkimus ei rajaudu lasten ja nuorten iän mukaan esimerkiksi pelkästään varhaiskasvatukseen, vaan tämä kohderyhmä siis rajaa tutkimuksen ulottumaan sosiaalialan kasvattajiin ja heidän eri työkentilleen.

Lahden Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden mielipiteitä ja tietoja mediakasvatuksesta selvitettiin alkukartoituskyselyn muodossa, mutta he eivät kuitenkaan olleet osa varsinaista kohderyhmää. Tutkimukseen osallistuneet kasvattajat jakaantuivat kahteen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän vastaajat ovat lastensuojelun työntekijöitä, jotka olivat suorittamassa täydennyskoulutusta. Toinen ryhmä suoritti erityiskasvatuksen erikoistumisopintoja (30 op) ja he työskentelevät varhaiskasvatuksessa. Suurin osa vastanneista on töissä joko päiväkodissa tai lasten-

suojelulaitoksessa mutta kohderyhmään kuului myös muun muassa sosiaalityöntekijöitä, perhetyöntekijöitä, toimintaterapeutti ja kuntoutusohjaaja. Ehdotus täydennyskoulutusryhmien hyödyntämiseen tuli opinnäytetyön ohjaajalta, joka toimi opettajana toisella kurssista. Lomakkeisiin vastaamisesta sovittiin erikseen molempien ryhmien opettajien kanssa.

Tutkimukseen haastateltiin myös mediakasvatustutkija Sara Sintosta. Opinnäytetyötä kirjoittaessa hänen nimensä tuli usein esiin aiheeseen liittyvissä kirjoissa. Selvisi, että Sintonen oli toiselle meistä entuudestaan tuttu. Tämä tieto helpotti lähestymistä ja yhteydenottoa tutkimuksen tiimoilta. Sintonen osoitti alusta alkaen mielenkiintoa ja yhteistyöhalukkuutta tutkimusta kohtaan. Teemahaastattelun myötä Sintosesta tuli yhä merkittävämpi osa tätä tutkimusta, sillä lähdekirjallisuuden lisäksi hänen tietämystään voidaan hyödyntää myös tutkimustuloksissa.

4.3 Aiheesta aikaisemmin

Mediakasvatus-aihetta on aikaisemmin tutkittu melko vähän opinnäytetöissä. Lahden Ammattikorkeakoulussa aiheesta ei ole lainkaan opinnäytetöitä ja valtakunnallisestikin niitä löytyi ainoastaan viisi, esimerkiksi vuodelta 2009 Mediakorneri: maukasta mediakasvatusta (ks. Purojärvi, Nousiainen & Raitio 2009) ja Median vaikutus nuoren identiteettiin (ks. Alanko & Ala-Hakkola 2009). Esimerkkinä kandidaattityöstä on Mustikkamäen kirjoittama Uudet lukutaidot yhteisöllisessä mediakulttuurissa (ks. Mustikkamäki 2008). Kotilainen (2001) on puolestaan kirjoittanut mediakasvatuksesta opettajankoulutuksessa väitöskirjan. Lähdekirjallisuuteen perehtyessämme huomasimme, että vanhimmat lähteemme ovat vain vähän yli 10 vuotta vanhoja ja suurin osa 2000-luvun loppupuolelta, joten mediakasvatus on siis vielä varsin tuore tutkimuksen ala.

Haastattelemamme mediakasvatuksen asiantuntija Sara Sintonen on tutkinut mediakasvatusta jo yli kymmenen vuoden ajan. Hän on kirjoittanut aiheesta myös väitöskirjan nimeltä Mediakasvatus ja sen musiikilliset mahdollisuudet (2001). Sintonen on ollut tekijänä useissa mediakasvatukseen liittyvissä kirjoissa, esimer-

kiksi Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus (2009) sekä Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa (2008). Sintonen on yliopistonlehtori Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitoksella. Hän on taidekasvattajataustainen opettajankouluttaja ja mediakasvatustutkija. Sintonen kirjoittaa tällä hetkellä uutta teosta, joka on jatkoa kirjalle Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus.

Vuonna 2006 Opetusministeriö on tehnyt Lapset ja media – hankkeen, jonka osana on ollut alle 8-vuotiaiden mediakasvatukseen suuntautunut Mediamuffinssi-hanke. Hankkeen tavoitteena on kehittää sekä lasten, vanhempien että lasten kanssa työskentelevien aikuisten mediakasvatustaitoja. Näin pystytään paremmin suojelemaan lapsia mediatraumoilta ja turvaamaan hyvää mediankäyttöä. Samalla lasten omat medianhallintataidot kasvavat. Hankkeen myötä on tehty muutamia kirjoja, esimerkiksi Mediametkaa! osa 1 (2006) ja Mediametkaa! osa 2 (2007) sekä Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa (2008). (Mediamuffinssi – mediakasvatusta pienille lapsille 2006.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Kiinnostuimme mediakasvatuksesta aiheena ensimmäisen kerran syksyllä 2008 ollessamme kuuntelemassa Lahden Aikuiskoulutuskeskuksessa järjestettyä varhaiskasvatusseminaaria. Mediakouluttaja Johanna Sommers-Piironen luennoi seminaarissa mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Luennosta saimme innostuksen tehdä mediakasvatuksesta opinnäytetyön. Kiinnostus on säilynyt koko opintojemme ajan ja näkynyt muun muassa erilaisten projektien muodossa.

Varsinainen opinnäytetyöprosessi alkoi helmikuussa 2010 ohjaajan tapaamisella ja aiheen rajaamisella. Huhtikuun aikana otimme yhteyttä mediakasvatustutkija Sara Sintoseen ja hänet saatiin haastateltavaksi tutkijaksi. Keväällä 2010 oli suunnitelmaseminaari, jonka jälkeen tutkimuslupahakemus hyväksyttiin. Keväällä lähetimme myös alkukartoituskyselyn (LIITE 1) kahdelletoista sosionomiopiskelijalle. Syksyllä 2010 sovittiin haastattelun ja kyselyiden järjestämisestä ja ne toteutettiin lokakuun aikana. Marras-joulukuun aikana aineisto litteroitiin ja analysoitiin sekä koottiin teoria.

Opinnäytetyön tutkimus suoritettiin kolmessa osassa. Ensimmäinen osa on jo edellä mainittu alkukartoituskysely, jota käytettiin esiymmärryksen lisääjänä. Alkukartoituksen vastauksia ei käytetty tutkimuksen varsinaisena aineistona, vaan halusimme tuoda esille sen, mikä on opiskelijoiden näkemys mediakasvatuksesta ja sen tärkeydestä osana koulutusta. Kaksi seuraavaa osaa muodostivat tutkimuksen varsinaisen aineiston, joka kerättiin kyselyillä sekä haastattelulla. Kyselyn ja haastattelun perusidea on se, että halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, ja siksi asiaa kysytään häneltä. Kyselyn ja haastattelun ero näkyy tutkijan toiminnassa tiedonkeruuvaiheessa: haastattelussa on mahdollisuus oikaista väärinkäsityksiä tai tarkentaa ilmauksia, mutta kyselyssä oletetaan, että vastaajat haluavat tai kykenevät vastaamaan tarkoittamallaan tavalla kirjallisesti. (Eskola & Suoranta 1998, 85; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Kyselylomakkeella (LIITE 2) haastateltiin sosiaali-alan ammattilaisia, jotka työskentelevät sekä varhaiskasvatuksessa että lastensuojelussa. Kyselylomakkeet jaettiin täytettäväksi kahdelle ryhmälle. Kyselylomakkeiden täyttö toteutettiin 13.10. ja 18.10. Lomakkeisiin vastasivat kaikki paikalla olleet kasvattajat. Vastauksia saatiin yhteensä 48 lomaketta. Kyselylomakkeissa oli saatekirje, mutta ennen vastaamista ryhmille kuvattiin lyhyesti tutkimuksen tarkoitus ja tarve sekä vastausten merkitys. Vastaamiseen meni aikaa noin 15 minuuttia. Vastaamisaika oli myös testattu etukäteen.

28.10. haastattelimme myös mediakasvatuksen asiantuntijaa, mediakasvatustutkija Sara Sintosta. Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna (LIITE 3). Haastattelu toteutettiin viimeisenä siksi, että teemahaastattelun rungon suunnittelussa pystyttiin hyödyntämään kyselyiden vastauksista esiin nostettuja keskeisiä teemoja. Haastattelun kokonaiskesto oli kaksi ja puoli tuntia taukoineen. Kyselylomakkeilla ja haastatteluilla haluttiin selvittää, mitä tietoja ja taitoja tällä hetkellä työskentelevillä kasvattajilla ja sosiaali-alan ammattilaisilla jo on mediakasvatukseen ja miten niitä tulisi kehittää. Opetuksen suunnittelussa hyödynnettävä sisältö muodostuu sekä kyselyistä, haastattelusta että tutkimuksen perusteella esiin nousseista lähdekirjallisuudesta.

5.1 Alkukartoitus

Opiskelijoiden osallistuminen opetuksen kehittämiseen ja oppimisprosessiin on Lahden Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman koulutuksen tavoite (Opinto-opas 2009–2010, 3). Sosionomiopiskelijoiden osallistaminen alkukartoituksen muodossa toimi tässä tutkimuksessa esiymmärryksen lisääjänä. Satunnaisesti valituille sosionomiopiskelijoille lähetettiin sähköpostitse alkukartoituskysely (LIITE 1) mediakasvatuskurssiin liittyen. Kartoituksen tarkoituksena oli selvittää opiskelijoiden tietämystä mediakasvatuksesta ja toiveita siitä, mitä mediakasvatuskurssin tulisi sisältää.

Kysely lähetettiin toukokuun alussa 2010 kahdelletoista sosionomiopiskelijalle, joista kaksi vastasi. Toukokuun lopulla lähetettiin muistutusviesti vastaamatta jättäneille opiskelijoille. Muistutuksen seurauksena ei kuitenkaan tullut yhtään vastausta. Syksyllä 2010 sama kysely lähetettiin vielä kahdeksalle uudelle opiskelijalle. Uudelleen lähetetyt kyselyt eivät myöskään tuottaneet tulosta, joten vastauksien määrä jäi kahteen. Saadut vastaukset olivat keskenään todella erilaisia, toisella vastaajista oli selkeästi enemmän tietoa aiheesta kuin toisella vastaajalla.

Kyselylomakkeessa kysyttiin viisi eri kysymystä mediaan ja mediakasvatukseen liittyen. Vastauksista selvisi, ettei kumpikaan vastanneista tulisi toimeen ilman mediaa. Vastanneiden mukaan media on tehokas tiedonvälittäjä, hyvää viihdykettä ja osa jokapäiväistä yhteiskuntaa. Vastaajat eivät osanneet kertoa, miten he näkevät itsensä mediakasvattajina, sillä he kokivat tekevänsä sitä osittain tiedostamatta ja kokivat sen olevan automaattinen osa kasvatustehtävää. He olivat kuitenkin samaa mieltä siitä, että kriittisyyden opettaminen on olennainen osa sitä. Vastaajat eivät olleet eritelleet sitä, miten he itse lähtisivät toteuttamaan mediakasvatusta.

Vastaajia huolestaa median antama kuva esimerkiksi huumeista, väkivallasta ja jopa politiikasta, ja se, miten median antama kuva saattaa vaikuttaa lapseen tai nuoreen. Huolenaiheena oli myös median suuri asema ja sen vapaa sana – voi olla vaikea erottaa, mikä median tuottamasta tiedosta on totta. Ilahduttavaa mediassa vastaajien mielestä oli se, miten media mahdollistaa ja helpottaa tiedon ja avun

saantia ympäri maailmaa. Vastaajat toivoivat saavansa kurssilta erilaisia keinoja ja tapoja mediakasvatuksen toteuttamiseen. Myös oman tietoisuuden lisääminen aiheesta kiinnosti vastaajia.

Vastauksista pystyi päättämään sen, että median osuus yhteiskunnassa ja yksilön arjessa on suuri. Alkukartoituksen perusteella Lahden Ammattikorkeakoulun sionomiopiskelijat kokevat tarvitsevansa lisää tietoa mediakasvatuksesta. Tulee ottaa huomioon, että vastauksia on ainoastaan kaksi, mutta niiden sisällöstä voi päätellä sen, että mediakasvatuksen lisääminen opetukseen olisi hyödyksi. Saadut vastaukset auttoivat myös varsinaisen tutkimuksen suunnittelussa.

5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineistonhankinta

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkittavien näkökulman ymmärtäminen. Laadullisessa tutkimuksessa olennaista on yksilön ääni sekä tutkiminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja luonnollisissa tilanteissa. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena onkin ymmärtää ja tulkita valitun ilmiön esiintymisen syitä ja merkityksiä. Laadullisessa tutkimuksessa mittausvälineillä hankittavaa tietoa tärkeämmäksi nousevat tutkijan omat havainnot ja keskustelut tutkittaviensa kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeää on joustavuus ja teoria. Tässä opinnäytetyössä joustavuus näkyy siinä, että teoria muodostui tutkimuksen edetessä tutkittavien ”ääntä” kuunnellen. (Eskola & Suoranta 1998, 15–18; Hirsjärvi & Hurme 2001, 21–24; Hyppönen 2009, 13–16.)

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi havainnointi, etnografia, kysely, haastattelu sekä valmiit aineistot ja dokumentit. Edellä mainittuja aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää myös monella eri tapaa: vaihtoehdoisesti, rinnan tai eri tavoin yhdisteltynä tutkittavan ongelman ja tutkimusresursien mukaan. Tässä opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelminä ovat sekä puoli-strukturoitu kyselylomake että teemahaastattelu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–75.)

5.2.1 Kyselylomake

Kyselyllä tarkoitetaan aineistonkeruumenetelmää, jossa vastaajat täyttävät kyselylomakkeen kotonaan tai valvotussa ryhmätilanteessa. Tässä opinnäytetyössä kysely toteutettiin valvotusti koulutustilanteessa. Kyselyn tarkoituksena ei ole kysyä mitään, mitä olisi kiva tietää, vaan siinä kysytään kysymyksiä, jotka ovat tutkimuskysymyksen tai tutkimuksen tarkoituksen kannalta olennaisia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–75.)

Tässä opinnäytetyössä kyselylomake oli rakenteeltaan puolistrukturoitu eli se sisälsi sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli erilaisin kysymyksin selvittää sosiaalialan kasvattajien tietämystä mediakasvatuksesta. Haluttiin siis tietää, millaista tietämystä ja millaisia asenteita kasvattajilla on sekä sitä, miten mediakasvatus toteutuu työpaikoilla ja miten sitä tulisi kehittää.

Kyselylomake (LIITE 2) oli jaettu kolmeen eri osioon: taustatietoja, mediakasvatustajana työskentely sekä mediakasvatuksen merkitys kasvatustyössä. Ensimmäisessä osiossa kerättiin viidellä kysymyksellä vastaajien taustatietoja. Taustatietojen perusteella vastaajia ei kuitenkaan voinut tunnistaa eikä päätellä sitä, missä he työskentelevät. Vastaajien koulutustausta haluttiin tietää siksi, että olisi tarvittaessa mahdollisuus vertailla, ovatko sosionomien vastaukset erilaisia muihin kasvattajiin verrattuna. Työpaikkaa ja työnimikettä kysyttiin siksi, että olisi mahdollista tehdä yhteenvetoa siitä, vaikuttaako työpaikka vastauksiin. Vastaajilta kysyttiin myös, minkä ikäisten lasten tai nuorten kanssa he työskentelevät. Tämä tieto oli merkityksellinen siksi, että haluttiin tietää, vastaavatko pienten lasten kanssa työskentelevät eri lailla kuin nuorten kanssa työskentelevät. Taustaosiossa viimeisenä haluttiin tietää, kuinka kauan vastaajat ovat työskennelleet kyseisellä nimikkeellä. Tällä haluttiin kartoittaa sitä, vaikuttavatko työssäolovuodet siihen, kokeeko vastaaja olevansa mediakasvattaja vai ei.

Toisessa osiossa kartoitettiin sitä, mitä vastaajat jo tiesivät mediakasvatuksesta ja mikä on heidän suhteensa mediaan. Nämä asiat olivat olennaisia siksi, että pystyisimme selvittämään heidän omaa kiinnostustaan ja tietämystään. Kolmannen osion alussa vastaajille kerrottiin muutamalla lauseella aiheeseen liittyviä keskei-

siä käsitteitä, joita olivat media, mediakasvatus ja medialukutaito. Nämä käsitteet selvennettiin siksi, että vastaajat ymmärtäisivät, mitä kolmannen osion kysymyksillä tarkoitetaan ja halutaan selvittää. Käsitteitä ei kerrottu vielä toisen osion alussa siksi, että vastaajien alkutietämystä haluttiin kartoittaa. Kolmannen osion kysymykset keskittyivät siihen, millaista mediakasvatusta vastaajien työpaikoilla jo on sekä siihen, millaista sen tulisi olla. Näiden kysymysten avulla on mahdollista vertailla sitä, mikä nykytilanne on ja miten sitä tulisi kehittää.

5.2.2 Teemahaastattelu

Haastattelulle tyypillistä ovat seuraavat asiat: luottamuksellisuus, suunnitelmallisuus, tutkijan aloitteellisuus ja kaikkien osapuolien omat roolit. Haastattelutilanne on henkilökohtainen tilanne ja siinä haastattelija esittää suullisesti kysymyksiä sekä merkitsee saatuja vastauksia muistiin. Haastattelu on keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on myös hänen johdattelemaansa. Haastattelussa tärkeintä onkin saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. Tällöin olisi myös hyvä, että haastateltava näkee kysymykset etukäteen. Haastattelun aikana on myös mahdollista havainnoida haastattelijaa ja hänen tyyliään kertoa eri asioista. (Eskola & Suoranta 1998, 85–94; Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–87.)

Puolistrukturoidussa haastattelussa eli teemahaastattelussa edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaan. Teemahaastattelussa kysymykset ovat puoliavoimia eli tutkimuksen viitekehys määrää haastattelun suunnan. Teemahaastatteluun valitut teemat ovat siis nousseet viitekehyksestä eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetystä. Teemahaastattelussa pyrkimyksenä on löytää sellaisia vastauksia, joita pystytään hyödyntämään tutkimuskysymykseen vastaamisessa. Vastauksia ei ole sidottu valmiisiin vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Teemahaastattelussa onkin keskeistä haastateltavien tulkinnat ja heidän asioille antamat merkitykset. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48; Tuomi & Sarajärvi 2009, 75–77.)

Tämän opinnäytetyön toisena aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua (LIITE 3) ja haastateltavana oli mediakasvatustutkija Sara Sintonen. Teema-

haastattelun teemat nousivat tutkimuskysymyksestä sekä jo aikaisemmin kerättyjen kyselylomakkeiden sisällöstä. Kyselyt käytiin läpi ja niistä etsittiin keskeisiksi nousseet teemat ja ajatukset, jotka olivat merkityksellisiä tutkimuskysymyksen kannalta ja herättivät mielenkiintoa. Myös aikaisemmin luetusta teoriasta oli noussut joitain teemoja tai käsitteitä, joita tuotiin haastattelun teemoissa esille.

Ensimmäisenä teemana on taustatiedot. Taustatiedoissa haluttiin saada selville Sintosen koulutus ja nykyinen työnkuva sekä se, kuinka kauan hän on työskennellyt mediakasvatuksen parissa. Haluttiin myös tietää, mikä on Sintosen oma suhde mediaan. Tietojen toivottiin tuovan tutkimukselle luotettavuutta antamalla kokonaiskuvaa siitä, kuinka pätevä ja ansioitunut mediakasvatustutkija Sintonen on. Omalla mediasuhteella haluttiin selvittää lähinnä sitä, minkälainen näkemys Sintosella on mediasta. Toisena teemana on mediakasvatus. Mediakasvatus-teemassa haluttiin kuulla Sintosen näkemystä mediakasvatuksesta ja sen tilasta tänä päivänä. Haluttiin myös selvittää sitä, minkälainen on mediakasvattaja ja miten erilaisia mediasisältöjä tulisi käsitellä. Puheeksi otettiin myös vanhempien rooli ja vastuu mediakasvatuksesta. Tässä teemassa haluttiin lähinnä tietää, mikä on mediakasvatuksen suunta ja merkitys tänä päivänä, tässä yhteiskunnassa.

Kasvattajien näkökulma on kolmannen osion teemana. Teeman sisällön suunnittelussa hyödynnettiin kyselylomakkeiden vastauksia. Teemassa haluttiinkin selvittää, mitkä ovat mahdollisia vaikuttavia tekijöitä siihen, että mediakasvatus on aiheena vielä kovin vieras ja toisille jopa pelottava. Teemassa käsiteltiin myös kasvanutta digitaalista kuilua ja sitä, miten vanhempia voitaisiin opastaa oikeanlaiseen mediakasvatukseen. Teemassa haluttiin selvittää myös mediakasvatusta eri ikäkausina ja sitä, miten kasvattajan omat näkemykset vaikuttavat mediakasvatukseen. Teeman avulla haluttiin vertailla kasvattajien ja alan asiantuntijan näkemyksiä ja kuulla Sintosen mielipide siitä, mikä kasvattajien vastauksissa huolettaa ja ilahduttaa. Neljännessä teemassa käsiteltiin kansainvälisyyttä ja teemassa haluttiinkin lisätietoa siitä, minkälainen on mediakasvatuksen tila muualla ja miten eri asiat vaikuttavat mediakasvatukseen. Teema valittiin siksi, että haluttiin saada Sintosen mielipide siitä, miten esimerkiksi Suomen ja Englannin tilanteet eroavat toisistaan. Lopussa Sintosella oli mahdollisuus lisätä tai muuttaa annettuja tietoja.

5.3 Tutkimusaineiston analysointi

Aineiston analysointia aloittaessa päätimme analysoida molemmat aineistot samalla menetelmällä, aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Käsittelimme aineistoja koko analysoinnin ajan erillisinä, koska Sintosen haastattelu ei ole samanarvoinen yksittäiseen kyselyvastaukseen verrattuna. Sisällönanalyysi lähti liikkeelle siitä, että meillä oli kaksi eri aineistoa: kyselyt ja litteroitu eli sana sanalta aukikirjoitettu haastattelu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109).

Tässä opinnäytetyössä kyselyt jaettiin siten, että toinen meistä käsitteli täydennyskoulutusryhmän vastauksia ja toinen erikoistumisopintoja tekevien vastauksia. Myös nauhoitettu haastattelu jaettiin teemojen (LIITE 3) mukaan litteroitavaksi niin, että molemmat litteroivat kaksi teemaa. Aineisto oli jo haastatteluhetkellä tallennettu kahteen eri osaan litteroinnin helpottamiseksi. Haastattelun tekemiseen käytettiin nauhuria, ja haastattelu kirjoitettiin tietokoneella puhtaaksi. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 217) mukaan litteroinnin voi myös tehdä valikoidulla vain osan aineistosta litteroitavaksi, esimerkiksi ainoastaan tutkimuksen kannalta kiinnostavat teemat. Tässä opinnäytetyössä litteroitiin kuitenkin koko haastattelu. Litteroitua aineistoa muodostui yhteensä 38 sivua ja litteroimiseen kului aikaa yhteensä 20 tuntia.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 108) mukaan laadullisen tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analysoinnin tarkoituksena on tehdä selkeä kirjallinen kuvaus tutkittavasta asiasta. Sisällönanalyysissa olennaista on se, että aineisto pyritään tiivistämään selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Analysoinnin tarkoitus on lisätä tutkimuksen informaatioarvoa, sillä hajanaisesta aineistosta pyritään esittämään selkeää tietoa. Tämän jälkeen aineistosta voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Laadullisen aineiston käsittelyssä olennaista on päättely ja tulkinta. Aineisto hajotetaan aluksi osiin, käsitteellistetään ja kootaan sen jälkeen uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. Laadullisessa tutkimuksessa analyysia tehdään tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa.

Aineiston analysoinnissa edettiin Tuomen ja Sarajärven (2009, 108–110) kuvauksen mukaisesti, jotta analysointi olisi laadukasta. Aineistot käytiin läpi lukemalla

ne useaan kertaan. Lukemisen seurauksena nostimme aineistoista esiin tutkimuskysymyksen kannalta merkittäviä asioita. Tämän jälkeen seurasi aineistojen pelkistäminen eli redusointi. Analyysiyksiköksi olimme määrittäneet ilmauksen, joka kuvaa mediakasvatukseen liittyvää tilannetta, kokemusta tai tunnetta. Pelkistämässä aineistosta karsitaan epäolennainen informaatio pois ja aineisto pilkotaan osiin etsimällä tutkimuskysymykselle olennaisia ilmauksia. Aineistosta etsitään tutkimuskysymykseen liittyviä ilmauksia, jotka me esimerkiksi merkitsimme erivärisillä kynillä erottaaksemme eri teemat. Tämän jälkeen alkuperäisilmaukset listataan erilliselle paperille ja niistä muodostetaan pelkistetyt ilmaukset.

Klusterointi eli ryhmittely tarkoittaa samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien etsimistä aineistosta. Ryhmittelyssä pelkistetyt ilmaukset käydään läpi tarkasti ja samaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään omaksi luokakseen ja nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Näin aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. Ryhmittelyssä luodaan alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmitellyistä käsitteistä käytetään usein nimitystä alaluokka. Kun alaluokat yhdistetään, muodostuu yläluokkia. Yläluokat yhdistetään pääluokiksi ja niille muodostetaan yhdistävä käsite. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 110.)

Olimme alun perin alleviivanneet ja pelkistäneet kaikki mediakasvatukseen liittyvät asiat sekä myös tutkittavien taustatiedot. Ryhmittelyn tekemisen alkuvaiheessa päätimme jättää ryhmittelystä pois taustatietoja koskevat asiat sekä ilmaukset, jotka kertovat vastaajan suhtautumisesta mediaan siksi, että ne eivät varsinaisesti vastaa tutkimuskysymykseen. Kyselyissä (LIITE 2) tämä tarkoitti osioita yksi ja kaksi sekä teemahaastattelussa (LIITE 3) osiota yksi ja neljä. Näitä tietoja käytettiin vain mielikuvan luomiseksi vastaajien näkemyksistä.

Klusterointi on osa viimeistä vaihetta, aineiston abstrahointia eli käsitteellistämistä. Käsitteellistämisen aikana aineistosta erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja edetään aineiston alkuperäisilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johdopäätöksiin. Abstrahointia jatketaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan kuin se on sisällöllisesti tarpeellista ja mahdollista. Tutkimuskysymykseen tulee vastaus käsitteiden yhdistämisestä. Tuloksissa tuodaan esille aineistosta muodostetut käsitteet tai teemat. Tuloksissa kuvataan myös luokittelujen pohjalta muodostetut

käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–113.) Luotettavuuden lisäämiseksi ja analyysin etenemisen kuvaamiseksi liitimme opinnäytetyöhön esimerkin pelkistämistä ryhmittelyyn ja edelleen käsitteellistämiseen. Esimerkki on tehty kohdasta rajausta ja valvontaa mediakasvatuksessa (LIITE 4).

6 KYSELYLOMAKKEIDEN TULOKSET

”Jos lapsella ei ole taitoja pärjätä mediamaailmassa voi siitä tulla hyvinkin ahdistava ympäristö lapselle.”

Kasvattajien näkemykset mediasta ja mediakasvatuksesta olivat vaihtelevia. He olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että lapset ja nuoret viettävät median parissa paljon aikaa. Suurin osa vastanneista koki, ettei tulisi toimeen ilman mediaa, koska siitä saa tietoa ja pysyy ajan tasalla. Ne muutamat, jotka pärjäisivät ilman mediaa, kertoivat sen olevan asenteesta kiinni.

”Median kautta saan tietoa yhteiskunnallisista asioista, tietysti suodattaen niitä.”

Mitä vanhempien lasten kanssa kasvattaja työskenteli, sitä tiedostetumpaa mediakasvatus oli. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että varhaiskasvatuksessa työskentelevistä useampi ei kokenut tai ei osannut sanoa olevansa mediakasvattaja. Kaikista vastanneista lähes puolet eivät kokeneet tai eivät osanneet sanoa, ovatko mediakasvattajia. Tähän nimettiin syyksi muun muassa pienten lasten kanssa työskentely tai se, että aihe on vastaajalle vieras. He, jotka kokivat olevansa mediakasvattajia, kertoivat aiheesta keskusteltavan työpaikoillaan, käyttävänsä sitä lasten kasvatuksessa ja olevansa vastuussa heidän mediankäytöstään. Omalla kiinnostuksella aiheeseen oli suuri merkitys siihen, kokiko vastaaja olevansa mediakasvattaja vai ei. Vastaavasti työssäolo vuosilla tai koulutuksella ei ollut merkitystä siihen.

”Olen, koska työskentelen lasten ja nuorten kanssa ja olen paljolti vastuussa siitä, miten paljon he käyttävät mediaa.”

6.1 Kasvattajien näkemykset nuorten mediankäytöstä

Kasvattajat olivat ilahtuneita siitä, kuinka paljon nuoret saavat ja hakevat tietoa median avulla. He ovat nykypäivänä myös varsin hyviä medialaitteiden käyttäjiä ja oppivat nopeasti uusien ohjelmien sekä laitteiden käytön. Vaikka median tarjonta onkin monipuolista, ilahdutti vastaajia nuorten kriittisyyden lisääntyminen. Kasvattajat kokivat positiiviseksi myös nuorten avoimuuden, positiivisen suhtautumisen ja vastaanottavaisuuden. Mediankäytön hyviä puolia kommentoitiin muun muassa seuraavin tavoin:

”Oikein käytettynä he saavat paljon tietoa ympäröivästä maailmastaan.”

Huolta aiheutti vastaavasti muun muassa se, kuinka paljon aikaa vietetään median parissa. Tietotulvan takia myös haitallista ja väärää informaatiota tulee paljon, eikä sitä välttämättä osata suodattaa. Vastaajia huolesti myös tämänhetkinen valvonnan puute ja median mukanaan tuoma riippuvuus sen käyttöön.

”Se, että liian nuoret ovat sen kautta tekemisissä asioiden kanssa, jotka eivät kuulu siinä iässä heidän elämäänsä.”

”...liiallinen viestinnän ”tulvassa” oleminen jolloin todellisuus saattaa hämärtyä.”

Ennen tutustumistaan kolmannen osion johdantoon, jossa avattiin mediaan liittyviä käsitteitä, kasvattajat kertoivat asioita, jotka liittyvät keskeisesti mediakasvatukseen. Näitä olivat esimerkiksi vuorovaikutus, keskustelu ja hyödyllisen tiedon saaminen. Nuorten kanssa tulisi keskustella esimerkiksi median hyvistä ja huonoista puolista. Myös tietoturvaan ja kriittisyyteen liittyvät asiat koettiin keskeisiksi. Vastauksissa nousivat esiin myös medialaitteet, esimerkiksi televisio, lehdet ja Internet. Rajat, suojeleminen ja tiedon suodattaminen olivat kasvattajien mielestä tärkeä osa mediakasvatusta.

”Nuorille tietoa nuorten kielellä: mitä saa tehdä ja mitä ei.”

”Keskustelu median käytöstä, sen hyödyistä ja haitoista.”

6.2 Aktiivista mediakasvatusta yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa

Vastauksista ilmeni, että kasvattajat pitivät mediakasvatusta tärkeänä ja suurimman osan mielestä mediakasvatuksen tulisi olla suunnitelmallista ja ohjattua. Vastaajien mielestä mediakasvatus on olennainen osa kasvatusta ja se tukee yhteiskunnallista kasvatusta. Vanhempien tehtävänä on kasvattajien mukaan lapsen suojele vääranlaiselta tiedolta esimerkiksi rajoittamalla lapsen mediankäyttöä ja keskustelemalla siitä. Vastaajat kertovat, että tällä hetkellä mediakasvatus näkyy myös muun muassa vanhempien opastamisena ja neuvomisena sekä tiedon jakamisena.

”Pienestä pitäen opittu medialukutaito kehittää lapsen ja nuoren fiktion ja faktan ymmärrystaitoa. Elämänhallinta helpottuu.”

Kasvattajien mukaan hyvä mediakasvatus olisi aktiivista kasvatusta ja ohjausta, kriittisyyteen opettamista, lehtiin tutustumista ja keskustelua uusista mediatrendeistä. He kehittäisivät mediakasvatusta työpaikoillaan tuomalla kehittävän ja opettavan median osaksi arkea sekä kertomalla vaaroista ja tukemalla lapsia ja nuoria. Myös aikuisten välisissä keskusteluissa olisi kehitettävää: vastaajien mielestä vanhemmille tulisi opettaa mediakasvatusta, jotta he ymmärtäisivät rajata lasten median käyttöä. On myös tärkeää tukea vanhempia kasvatustehtävässä ja keskustella heidän kanssaan, sillä vanhempien rooli on keskeinen. Kasvatuskumppanuuden kehittäminen olisi siis merkittävää.

”Aktiivista kasvatusta ja ohjausta satunnaisen sijaan.”

”Ensinnäkin vanhempien kanssa on joskus keskusteltava siitä, mikä on kyseisessä iässä olevalle lapselle suotavaa ja sopivaa katsoa tv:stä, netistä ja lehdistä. Ja kerrottava konkreettisesti vanhemmille mitä vaikutuksia epäsovivalta tv-ohjelmalla on ollut. Vanhempien tukeminen rajaamisessa.”

6.3 Vuorovaikutus mediakasvatuksen keskeisenä osana

Vastaajien mukaan mediakasvatus näyttäytyy työpaikoilla pääasiassa keskusteluna lasten ja nuorten kanssa muun muassa pohtimalla oikean ja väärän sekä faktan ja fiktion eroja. Lasten ja nuorten kanssa katsotaan esimerkiksi yhdessä televisiota ja keskustellaan ohjelmien sisällöistä ja television käytöstä. Vastaajat kertovat, että lasten ja nuorten mediakokemukset otetaan huomioon käymällä ne yhdessä läpi ja keskustelemalla niistä sekä kuuntelemalla nuorta.

”Neutraali suhtautuminen ja kannustus. Joskus herätellään, onko hyvä vai huono, mutta ilman arvolatausta.”

”Jutellaan vaikkapa siitä, että joku on saanut / saa katsoa kotona K18-elokuvia ja siitä miksi lastenkodissa pidetään ikärajoista kiinni. Jutellaan pelottavista uutisista / ohjelmista.”

Kasvattajien mukaan hyvä mediakasvatus olisi osallistavaa: median eri näkökulmien läpikäyntiä lasten ja nuorten kanssa avoimesti keskustelemalla sekä heitä kuuntelemalla. Heidän kanssaan tulisi pohtia sitä, miten eri sisältöihin tulisi suhtautua ja miten tilanteita voisi ratkaista. Vastaajien mielestä mediakasvatuksessa olisi tärkeää kiinnittää huomiota keskusteluun, ohjaukseen, kuuntelemiseen ja yleisesti yhteiskunnallisiin asioihin. Kasvattajan tulisi tukea lasta ja nuorta olemalla läsnä ja antamalla oman esimerkinsä sekä kertoa median vaaroista.

”Mediassa tietoa tuottavat myös ”pahat” ihmiset.”

”Lasten kanssa on keskusteltava asioita ja aikuisen on otettava ne puheeksi.”

”Asiakkaasta lähtevää, koska kaikilla oma elämäntilanne. Ryhmätoiminta voisi joskus olla toimivaa.”

6.4 Medialukutaito tärkeänä tiedon suodattajana

Kasvattajien mukaan mediakasvatuksen merkitys on se, että lapset ja nuoret oppivat löytämään oikeanlaista tietoa sekä osaavat erottaa oikean ja väärän toisistaan. Mediakasvatus on ajankohtaista, sillä media on koko ajan läsnä arjessa ja sieltä saatu tieto on tärkeää ja hyödynnettävissä. Mediakasvatus on tärkeää, koska median parissa vietetään nykypäivänä entistä enemmän aikaa. Mediakasvatuksen myötä lapsi tai nuori oppii myös suojelemaan itseään tietotulvalta, sillä uusia asioita tulee koko ajan.

”...jotta oppii löytämään / erottamaan oikean infon väärästä ja haitallisesta, suojaamaan itsensä tulvalta.”

”Se on nykyaikaa. Lasten oma ja aikuisten arviointi ja kriittisyys tärkeitä.”

Kasvattajat kertovat kriittisyyden opettamisen olevan asia, johon mediakasvatuksessa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota. Kriittisyyteen liittyvät vahvasti erilaiset mediasisällöt, muun muassa todenperäisyys, yksityisyyden suoja sekä median luotettavuus ja sopivuus. Lapsen tai nuoren tulisi itse oppia valikoimaan hänelle itselleen sopivat tai hyödylliset sisällöt sekä oppia kantamaan vastuuta mediakäyttämisenestään.

”Vastuuttamalla lasta / nuorta itseään valitsemaan, mitä katsoo / tekee.”

”Miksi kaikki ei ole lapsille hyväksi / tarpeellista? Miksi pitää oppia valitsemaan, mitä tietokoneelta katsoo? Miksi aikuiset ”rajoittavat”? Mitä pitää tehdä, jos törmää esim. netissä pahoihin juttuihin?”

6.5 Rajaus ja valvonta osana mediakasvatusta

Kasvattajat tarkastelevat mediaa kriittisesti puuttumalla työpaikoillaan lasten ja nuorten mediankäyttöön sekä mediakokemuksiin muun muassa rajaamalla medialaitteiden käyttöä esimerkiksi Internetin käyttöajoilla. Myös mediasisältöjä rajataan vahvasti esimerkiksi seuraamalla, millä sivustoilla käydään ja puuttumalla sopimattomiin sisältöihin. Monilla työpaikoilla sovitaan lasten ja nuorten kanssa yhteisiä sääntöjä mediankäytölle tai kasvattajat jopa päättävät ne itse. Ikärajojen asettaminen ja noudattaminen sekä televisio-ohjelmien valitseminen ovat kasvattajien mukaan olennainen osa mediakasvatusta.

”Elokuviissa noudatetaan suositusikärajoja, joskus herättävät nuorten keskuudessa keskustelua paljonkin. Asioista keskustellaan paljon, erilaisiin perusteluihin paneudutaan oikeudenmukaisesti.”

Mediakasvatuksessa tulisi vastaajien mukaan kiinnittää huomiota ajankäyttöön, median valtaan ja vaarallisiin asioihin eli esimerkiksi hyväksikäyttöön, vääristyneisyyteen, sopimattomiin sisältöihin ja väriin tietolähteisiin. Lapsen suojele eli muun muassa ikäraajat, varoittelu ja keskustelu lapsiin kohdistuvista sisällöistä, esimerkiksi mainoksista, olisivat siis keskeisiä asioita. Vastaajat ovat yhtäältä sitä mieltä, että lasten ja nuorten kanssa olisi hyvä tehdä yhteisiä sopimuksia mediankäytöstä. Toisaalta he kertovat myös, että laittamalla estoja tietokoneelle, valikoimalla ja valvomalla sallittuja ohjelmia tai sivustoja sekä valistamalla voi ennaltaehkäistä haitallisia mediakokemuksia. Kasvattajat ennaltaehkäisisivät haittavaikutuksia muun muassa seuraavilla tavoilla:

”Seulomalla tiukasti sitä, mitä lapselle näytetään, kerrotaan. Kaikki materiaali ei ole lapsille sopivaa!”

”Lasta ei kauheasti voi rajoittaa. Jos laitoksissa kiellettäisiin esim. jonkun TV-ohjelman katsominen, voi lapsi kuitenkin katsoa ohjelman muualla.”

6.6 Täydennyskoulutukselle tarvetta

Kysyttäessä täydennyskoulutuksen tarpeesta lähes puolet kasvattajista ei tarvinnut tai ei osannut sanoa, tarvitsisiko täydennyskoulutusta mediakasvatuksesta. Ne vastaajat, jotka kokivat täydennyskoulutuksen tarpeelliseksi, toivoivat sen tuovan tietoa siitä, mikä on median positiivinen käyttömahdollisuus kasvatuksessa ja millaista olisi lapselle sopiva mediakasvatus eri ikäkausina.

”Mediakasvatuksesta lasten näkökulmasta, millaista yhteistyön vanhempien kanssa tulisi olla, kasvatuksesta lapsen tasolla ja kielellä.”

Tällä hetkellä mediakasvatus näkyy vastanneiden työpaikoilla melko vieraana asiana ja he kokivat kaikenlaisen koulutuksen olevan tarpeellista. Kasvattajat kertovat heidän oman tietoisuutensa vaikuttavan mediakasvatuksen järjestämiseen ja kokevat tärkeäksi sekä lisätiedon saannin mediakasvatuksesta että avun laitteiden käytössä. Osa kasvattajista onkin jo saanut aiheesta täydennyskoulutusta. Kasvattajat kokivat, että tiheästi tapahtuva ”täsmäkoulutus” olisi hyödyllistä, jotta pysyisi ajan tasalla.

”Aina uudet mediavirtaukset vaativat koulutusta. Mediakasvattajan on tiedettävä eri saitit, joissa lapsi voi yksikseen olla...”

Vastaajien mukaan olisi tärkeää, että pysyisi itse tietoisena saamalla parempaa tietoa mediakasvatuksesta. Kasvattajat kertovat, että olisi hyvä jos työpaikoilla sovittaisiin yhteiset pelisäännöt mediakasvatuksesta. Heidän mukaansa henkilökunnan kouluttaminen ja uudet haasteet ovat keskeisiä hyvän mediakasvatuksen kehittämisessä työpaikoilla. Olisi myös tärkeää, että jokainen kasvattaja ottaisi itse selvää aiheesta.

”Tietoa median uusista ”vaaroista”, jaettuina kokemuksina joita saatu mediakasvatuksesta.”

”Netin ja sosiaalisten medioiden meiningistä syvällisempää tietoa. Tietoa estomahdollisuuksista.”

7 HAASTATTELUN TULOKSET

Sintosen mukaan mediakasvatus sopii kaiken ikäisille. Mediassa moni asia yhdistyy ja on sääli, ettei sitä hyödynnetä opetuksessa, vaan asiat opetetaan erillään toisistaan. Hän kertoo nähneensä median aina hyvää tekevänä asiana, jonka parissa on mahdollisuus oppia monenlaisia asioita. Sintonen on saanut positiivisesta suhtautumisestaan mediaan julkisestikin moitetta, koska tällä hetkellä media nähdään pelottavana siksi, että negatiiviset asiat nousevat sieltä voimakkaammin esille.

”...mä en usko, et mikää ala kehittyä tai ei mikään asia voi kehittyä jos vaan koko ajan nähään se jotenki negatiivisena.”

Sintonen toteaa, että median parissa pärjää maalaisjärjellä. Median parissa vieteään nykyään paljon aikaa, mutta vika ei ole yksin lapsen eikä median, vaan tulisi ottaa kokonaistilanne huomioon. Esimerkiksi vanhemmat saattavat mahdollistaa liikakäytön tai myös koulusta voi tulla tietynlaista viestiä mediasta.

”...mut liian usein syytetään niinku mediaa itseään toimijana et se ois aiheuttanu niitä ongelmia.”

7.1 Ajatus mediasta ja mediakasvatuksesta

Sintosen mukaan kasvattajat voivat ajatella median olevan sellaista, johon ei itse juuri pysty vaikuttamaan. Asia on juuri päinvastoin: mediakulttuuri kehittyi juuri sellaiseksi kuin ihmiset haluavat. Mitä enemmän jutuista tiedetään, sitä enemmän herää myös kiinnostusta. Sintonen toteaa, että kuka tahansa voi vaikuttaa. Hän kertookin median olevan yksi tapa vuorovaikuttaa tässä maailmassa. Jotta voi mediakasvattaa, täytyy kiinnittää huomiota siihen, mitä opettamisella tavoitellaan, esimerkiksi uutisointia, kehittämistä vai viihtymistä.

Sintosen mukaan mediakasvatuksen kolme keskeisintä asiaa ovat keskustelu, oma tuottaminen ja ajankohtaisuus. Mediakasvattajan tulisi muistaa osallisuuden näkökulma: vaikka itse ajattelee ja kertoo asioista tietyllä tavalla, on toisella yhtä suuri oikeus ajatella ja kertoa asiasta eri tavalla. Sintosen mukaan medialukutaito onkin

taito, jota meillä jokaisella on jo pienestä asti. Jotta medialukutaitoa voi opettaa, tulee kasvattajan tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa sekä oma tapansa tarkastella asioita. Mediakasvattajalla tulisi olla jonkinlaista tietämystä digitaalisesta kulttuurista ja siitä, mitä mediassa tapahtuu. Myös teknistä osaamista ja ymmärrystä mediakehityksen historiasta tulisi olla jonkin verran.

”...digitaalisesta kulttuurista pitäis olla joku perus niinku ymmärrys, joka ei perustu vaan siihen miten media itse sen esittää eli niihin vaaroihin ja ongelmiin.”

Medialukutaito on käytännön taitoja sekä opittuja ajattelumalleja, mitkä on opittu kasvamisen myötä. Mediakasvattajana olemisen tulisi olla sisäänrakennettu rooli, eikä erillinen taito, jota pitää oppia. Kasvattajat eivät välttämättä edes osaa ajatella itseään mediakasvattajina, koska sitä pidetään niin teknologisena asiana.

”...hyvä sana toi et on osa peruskasvatustehtävää. Et siinä missä luku- tai laskutaidon opettaminen tai pukemaan oppiminen siis et ihan perustavanlaatusesta asiasta on kyse.”

7.1.1 Mediakasvatuksen muutos lapsen kasvaessa

”Kyllähän se muuttuu paljon niinkun miten mä sanoisin sellaseks maailmaa syleilevämmäks.”

Sintonen kertoo, että mediakasvatus muuttuu lapsen kasvaessa. Aluksi ollaan hyvinkin paljon kiinni pienen lapsen omissa mielenkiinnon kohteissa ja tavassa toimia. Pienempien kanssa tulisi lähteä liikkeelle fakta-fiktio – jaottelusta. Täytyy kuitenkin muistaa, että pienetkin lapset ymmärtävät paljon mediaan liittyvistä asioista, esimerkiksi mainoksista.

”...seitsemän vanhat kattoo jotain pyykinpesumainosta ja toteaa et ei se oikeesti pese noin puhtaaks.”

Kun lapsi kasvaa, hän alkaa huomata sen, että omalla mielipiteellä on merkitystä ja että voi olla mukana vaikuttamassa ja tuomassa uusia näkökulmia. Kun lapsi tai nuori huomaa vaikutusmahdollisuutensa, hän innostuu siitä, ettei hänen tarvitse olla ainoastaan osa, joka tekee niin kuin muut käskevät. Aukeaa mahdollisuus tuottaa jotain omaa. Mediankäyttöön tulee myös enemmän sisällöllistä syvyyttä, kun opitaan hankkimaan tietoja. Kasvattajan ja kasvatettavan välinen vuoropuhelu ei ole niin merkityksellistä vielä pienten lasten kanssa, vaan olennaista silloin ovat siis kerronnan ja esittämisen taidot.

7.1.2 Rajaus ja valvonta yhteisymmärryksessä kasvatettavan kanssa

”...usein ajatellaan et se on se aikuinen joka osaa ja tietää paljon enemmän tosta maailmasta ja hänen tehtävä on suojella tätä lasta.”

Sintosen mukaan rajaaminen ja valvonta kuuluvat mediakasvatukseen, eikä niitä tulisi vähätellä, vaan niihin pitäisi asennoitua positiivisemmalla tavalla. Olisi tärkeä opetella rajaamaan niillä ehdoilla, mitkä on kehitetty yhteisymmärryksessä lapsen ja nuoren kanssa. Suhteen tulisi olla sellainen, että kasvattaja avartaa ja monipuolistaa lapsen ja nuoren ajatusmaailmaa, eikä varsinaisesti estä.

”...kun saa maistiaisen jostain asiasta josta tajuaa olleensa niinku rajattu hyvin pitkään ja silloin homma ryöpsähtää monesti käsittä.”

Mediaa ei pitäisi lähestyä uhkailemalla tai varoittelemalla arveluttavista sisällöistä tai vaaroista, mutta niistä tulisi kuitenkin puhua. Kasvattajat kokevat, että heillä on velvollisuus olla huolissaan lasten ja nuorten mediankäytöstä ikään kuin mediakasvatuksessa olisi stereotyyppisiä toimintamalleja. Huolta tärkeämpää olisi kuitenkin päästää lapset ja nuoret itsensä kertomaan, mitä hyvää tai hyödyllistä he löytävät jostakin. asiat ovat usein lasten ja nuorten elämää lähellä, esimerkiksi kouluun liittyviä.

”Se on edelleen kauheen sellai älä älä tee sitä ja älä vaan anna henkkaritunnustas, puhelinnumeroas tai osotettas ja ethän vaan juttele kenen kanssa jota et tunne ku koko systeemi perustuu siihen, et verkostoidutaan ihmisten kanssa ja saa vaihtaa mielipiteitä ja ajatella asioista...”

”...ei ne oo ensimmäiseks siel kysymässä kaverilta et mistä löytyy parhaat pornosivut.”

7.2 Mediakasvattajuus sisäisenä roolina

”...pitäis miettiä, että missä on ne toimijat, joilla esimerkiks on kontaktit niihin tyyppeihin jotka mediakasvatusta ennen kaikkea, erityisemmin tarvitsis...”

Sintonen pohtii sitä, että tällä hetkellä mediakasvatuksen pääpaino on nuorisotoimella, kouluilla ja kirjastoilla. Tarve mediakasvatuksen lisäämiseen ei tulisi olla lähtöisin instituutioista, vaan ihmisistä. Mediakasvatus pitäisi viedä niille ihmisille, joita ei esimerkiksi kotona tueta tai jotka pärjäävät koulussa heikommin. Olisi tärkeä miettiä keinoja, millä heitä voisi innostaa oppimisessa. Esittämisen tapa tulisi olla sellainen, mistä lapset ja nuoret ovat muutenkin innostuneita. Tällaisessa sosiaalialan ammattilaiset voisivat olla toimijoina.

Sintosen mukaan media on iso osa ihmisten arkipäivää, eikä se lakkaa olemasta sitä silloin, kun mennään töihin. Hän kuitenkin on sitä mieltä, etteivät kasvattajat tiedä mediakasvatuksesta vielä tarpeeksi. Siksi oppia voikin ottaa myös lapsilta ja nuorilta. Tästä syystä vuorovaikutus ja keskustelu ovat mediakasvatuksessa keskeisessä asemassa. Kasvattaja voi kysellä lapselta tai nuorelta hänen ajatuksistaan, esimerkiksi hyvistä ja huonoista sisällöistä tai eettisistä näkökulmista.

”...kieli on se ensisijainen niinku jotenki se kommunikation väline, siinähan se kieli sitte samalla kehittyy ku oppii ilmaisemaan niinku omia ajatuksiaan, tuntoja ja mielipiteitään...”

”...et ku ne tietää niin paljon enemmän, ni onks se sit jotenki vakavaa.”

Kasvattajan arvomaailmalla on suuri merkitys mediakasvatuksen laadussa. Osa kasvattajista vielä kokee, ettei mediakasvatus ole tärkeätä ja ajattelee, ettei työskentele ”kyseessä olevalla” alalla. Tällainen näkemys luo arvolatausta mediakasvatukseen ja se saa aikaan sen, että yhtäällä saadaan hyvää mediakasvatusta ja toisaalla huonoa. Tämä asettaa kasvatettavat eriarvoiseen asemaan. Tähän tulisikin kiinnittää Sintosen mukaan huomiota esimerkiksi työpaikoilla niin, että digitaalinen kuilu ei sen vuoksi kasvaisi.

”...kuka sit herättelis sitä työntekijää jolla on varaa sanoa ettei työskentele kyseessä olevalla alalla tai ei kuulu mun juttuihin.”

Sintonen pitää tärkeänä sitä, että kasvatuskumppanuutta olisi. Kasvattajat ja vanhemmat voisivat molemmat avata keskusteluja heitä mietityttävistä asioista lapsen tai nuoren mediankäyttöön liittyen. Medialukutaitoiset kasvattajat voisivat myös opastaa vanhempia mediakasvatuksessa ja rajojen asettamisessa. Tämä voi lähteä ihan konkreettisista asioista, esimerkiksi median parissa vietetyn ajan pituudesta tai siitä, mitkä median muodot ovat suositeltavia tietyn ikäiselle lapselle tai nuorelle.

”Sit siin olis niinku yhteinen linja. Sit se olis samalla viesti sille nuorelle et nyt niitä pelisääntöjä opetellaan tästä ja tästä vinkkelistä.”

On myös tärkeää, että kasvattajien ja vanhempien välillä vallitsee yhteisymmärrys, ja kasvatus on yhtenäistä. Lapsi tai nuori oppii äkkiä käyttämään hyväkseen tilanteita, joissa huomaa, että vanhemmat kieltävät eri asioita kuin esimerkiksi lastenkoti. Tällöin lapsi tai nuori kulkee tilanteessa itselleen mieluisimmalla tavalla.

7.3 Mukaan mediakulttuurin muutokseen

Sintonen puhuu myös osallisuuden merkityksestä. Sen tulisi näkyä mediakasvatuksessa siten, että kasvattaja sopisi rajoja yhdessä lapsen ja nuoren kanssa. Kasvattajan rooli on olla auttamassa ja avartamassa lapsen tai nuoren mediamaailmaa sekä johdattelemassa sitä uusille osa-alueille.

”...kurkkastaan tonnekin tai okei mä käyn hakee ni katotaan yhdessä.”

Sintosen mukaan mediakasvatusta ei ole vielä täysin sisäistetty ja tämä näkyy esimerkiksi siinä, että sosiaalista mediaa ei ole vielä otettu mukaan opetukseen ja mediakasvatukseen. Sintonen kertoo, että sosiaalinen media nähdään vielä pelottavana asiana, eikä Suomessa vielä ole uskallettu lähteä mukaan jakamisen kulttuuriin. Ajatellaan, ettei kuka tahansa voi ideoida tai julkaista aloitteita.

”Ni jos ei me niinku nyt pystytä sisäistämään tai ymmärtämään tätä ni me jäädään hirveen paljosta myös paitsi.”

Sintonen kertoo, että olisi tärkeää ymmärtää, mihin sosiaalista mediaa käytetään ja miksi se merkitsee toisille niin paljon enemmän kuin toisille. Sosiaalinen media voisi Sintosen mukaan tarjota kohtaamispisteitä kasvattajien ja kasvatettavien välille. Näitä ovat esimerkiksi foorumit, jotka madaltavat osallistumisen ja osallisuuden kynnyksiä. Sosiaalisen median myötä ihmiset saavat entistä monipuolisemmat mahdollisuudet hyödyntää mediaa.

”Siel on upee kirjo kaikenlaista tarjolla.”

Mediakasvatusta tulisi erityisesti tuoda niille lapsille ja nuorille, jotka eivät sitä muuten saa esimerkiksi kodista ja koulusta. Sosiaalialan ammattilaisten tehtävänä olisikin oppia puhumaan ”samaa kieltä” heidän kanssaan. Digitaalista kuulua voi kasvattaa se, että media nähdään eri tavoin. Kasvattajat saattavat ajatella, että se on tietotekniikkapainotteista ja että mediallyä tarkoitetaan vain esimerkiksi televisiota tai tietokoneita, koska sitä se on ollut 2000-luvulle asti. Täytyy kuitenkin

muistaa, että lapsilla ja nuorilla on omat kulttuuriset juttunsa, joita ei tarvitsekaan välttämättä jakaa kasvattajien kanssa.

”...et onks se kuitenkin joku etuoikeutettujen joukko joka sitä saa, jotka, siis sellasia tavallaan joilla kaikki on jo aika hyvin muutenki.”

Sintonen kertoo, että digitaalinen kuilu tulee kasvamaan, koska jotkut ovat niin negatiivisia muutoksen suhteen ja tuovat tätä arvomaailmaa kasvatukseen mukaan. Vastaavasti toinen ääripää on mukana kaikessa ilman minkäänlaista kriittisyyttä. Olisi tärkeää löytää jonkinlainen kompromissi näiden ääripäiden välille.

8 TULOSTEN YHTEENVETOA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Sekä Sintonen että kasvattajat olivat yhtä mieltä siitä, että lapset viettävät median parissa yhä enemmän aikaa. Osa kasvattajista oli huolissaan median parissa vietetyn ajan liiallisuudesta. Jaakkola (2010, 49–51) on kuitenkin sitä mieltä, ettei mediankäytöstä tule huolestua ennen kuin riippuvuudelle on selvät merkit. Suurin syy siihen, että on kiinnostunut mediasta ja kokee olevansa mediakasvattaja, on sekä kasvattajien että Sintosen mukaan oma kiinnostus aiheeseen, mikä Kotilaisen (2001, 47) mukaan osoittaa sitoutumista mediakasvatamiseen. Kasvattaja ei voi Sintosen mukaan jättää mediakasvatusta pois, vaikkei itse pitäisi sitä tärkeänä, sillä se on olennainen osa työtä.

Syy siihen, miksei osa kasvattajista kokenut tai tiedostanut olevansa mediakasvattajia, on Sintosen mukaan tiedon puute. Tämä näkyi myös kyselyiden vastauksista: vastaukset, joiden sisältö ei vastannut tutkimuskysymykseen, olivat usein niiden kasvattajien, jotka eivät kokeneet tai tieneet, ovatko mediakasvattajia. Kotilaisen (2002, 36–37) mukaan ei kannata huolestua koulutuksen tai tiedon puutteesta, vaan pitäisi lähteä rohkeasti kokeilemaan. Tiedon puute näkyi erityisesti siinä, että erityisesti pienten lasten kanssa työskentelevät kasvattajat eivät osanneet sanoa, miten mediakasvatusta pitäisi toteuttaa.

Sintonen puolestaan korosti vastauksissaan sitä, että mediakasvatus tulisi alkaa heti pienestä pitäen, eikä siihen tarvita mitään erityisiä välineitä tai erityistä osaaamista. Näin ollen mediakasvatus tulisi siis aloittaa hyvissä ajoin ja konkreettisia keinoja siihen tulisi tuoda kasvattajille enemmän. Myös Kupiainen ja Sintonen (2009, 11, 28–29) toteavat, että koulun ulkopuolisella mediakasvatuksella on erittäin merkittävä rooli, sillä koulumaailmassa mediakasvatus ei ole vielä saanut tarpeeksi jalansijaa.

Sekä kasvattajat että Sintonen näkivät mediakasvatuksessa keskeiseksi asiaksi keskustelun ja vuorovaikutuksen. Muuten kasvattajien ja Sintosen vastaukset eivät olleet yhteneväisiä. Kasvattajat korostivat lisäksi tiedon saamista, kriittisyyttä ja rajaamista. Kriittisyyden lisääntymisen merkitys on se, että lapsi tai nuori oppii tarkastelemaan kriittisemmin mediasisältöjen todenperäisyyttä ja luotettavuutta. Sintonen puolestaan nostaa ajankohtaisuuden sekä lasten ja nuorten mahdollisuudet omien tuotosten, esimerkiksi lyhytelokuvien, tekemiseen tärkeiksi asioiksi. Myös Kupiainen ja Sintonen (2009, 5–9) ovat sitä mieltä, että omakohtainen jaettu kokemus on mediakasvatuksessa keskeistä. Tästä voi päätellä sen, että kasvattajan ja kasvatettavan välinen keskustelu ja vuorovaikutus ovat mediakasvatuksessa keskeisimmässä roolissa.

Vuorovaikutus näkyi kentällä muun muassa keskusteluina ja yhdessä tekemisenä. Vuorovaikutuksen tulisi kasvattajien ja Sintosen mukaan olla osallistavampaa: lasten ja nuorten mielipiteitä pitäisi kuunnella enemmän heitä koskevissa asioissa. Kasvattajat kokivat tärkeäksi luottamuksellisen suhteen luomisen lapseen tai nuoreen, jolloin pelottavista asioista on turvallista keskustella. Dialogisuudessa eli tasavertaisessa vuoropuhelussa olisi kuitenkin kehittämisen varaa, sillä lapsi tai nuori on oman mediankäyttönsä asiantuntija. Sintosen mukaan kasvattajat voivat huolelta ottaa oppia mediankäytössä myös kasvatettaviltaan. Kasvattajan rooli onkin olla taustalla kannattelemassa lasta tai nuorta uuden opettelussa osallistamalla häntä mediaan tutustumisessa.

Sintosen ja kasvattajien mukaan lapset ja nuoret oppivat ensimmäisenä uuden median asiat. Tämä koettiin positiivisena asiana. Median positiivisuus näyttäytyi erityisesti Sintosen vastauksissa. Kasvattajien suhtautuminen mediaan oli vastauksis-

sa negatiivisempi tiedon puutteen ja sen mukanaan tuoman pelon takia. Pelko voi johtua Sintosen mukaan siitä, että ajatellaan median olevan sellaista, johon ei itse voi vaikuttaa. Sintonen summaa, ettei näin ole, vaan media on ihmisten luoma ja täysin riippuvainen heistä, esimerkkinä sosiaalinen media. Kasvattajan tulisi rohkaista lasta tai nuorta lähtemään mukaan jakamisen kulttuuriin. Tuloksissa kasvattajat tekivät huomion siitä, että huonoja sisältöjä tuottavat myös pahat ihmiset. McNairin (1998, 183–184) mukaan media tuokin esiin käyttäjiensä eli ihmisten parhaat ja huonoimmat puolet. Tämän vuoksi kasvattajilla on mitä parhaat mahdollisuudet opettaa lapsille ja nuorille kriittistä ajattelua. Sintonenkin (2002, 111–115) kertoo, ettei yksin vääränlainen sisältö ei tee mediatuotetta vaaralliseksi.

Sekä kasvattajat että Sintonen olivat sitä mieltä, että kasvatuskumppanuudella on tärkeä rooli. Kasvattajien tiedon puute näkyi myös tässä: keskeiseksi ei koettu oman roolin tai kasvatettavan ja kasvattajan välisen mediakasvatussuhteen kehittämistä, vaan tärkein mediakasvatuksen kehittämiskohde oli saada vanhemmat mukaan ja luoda kasvatuskumppanuutta. Sintosen mukaan päähuomio tulisi kiinnittää omaan rooliin kasvattajana vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä väheksymättä.

Digitaalisesta kuilusta puhuttaessa Sintonen sanoo, että kasvattajalla tulisi olla kriittisyyttä oikeassa suhteessa, jotta kuilusta saataisiin mahdollisimman pieni. Kriittisyyttä kasvattajilta löytyi, mutta se näytti olevan vielä ennakkoluulojen sävyttämää. Digitaalinen kuilu ei tule kuitenkaan lähtemään kokonaan pois, koska eri sukupolvilla on aina omat kulttuuriset juttunsa. Tuodakseen sukupolvien välille yhteistä kosketuspintaa kasvattajien tulisi siis tuoda näkemyksiään esille lasten ja nuorten omalla kielellä ja suhtautua positiivisesti mediakokemuksiin. Tätä mieltä on myös Kupiainen (2009, 175–176) kirjoittamalla siitä, että mediakasvattajan tulisi paneutua enemmän lasten ja nuorten elämysmaailmaan auttamalla lapsia ja nuoria tunnistamaan kokemuksia ja ilmaisemaan itseään.

Kasvattajien vastauksissa korostui median hyötynä erityisesti tiedon saanti. Se nähtiin yleisesti positiivisena, mutta myös haitallinen tieto mainittiin esimerkiksi näin:

”Erityisesti nämä malliohjelmat ovat haitallisia nuorille tytöille. Tytöt saavat vääristyneen kuvan ”normaalista” naisesta.”

Tämä oli ainut vastaus, jossa oli jotenkin avattu sitä, mitä sana tieto voi tarkoittaa. Kasvattajat kokivat tärkeäksi nuorten vastuuttamisen eli sen, että he itse voivat suodattaa itselleen olennaisen tiedon tietotulvasta. Vastauksissa kuitenkin näkyi se, että vastuuta ei uskalleta vielä tarpeeksi antaa. Tiedon saannin merkitys kasvaa Sintosen mukaan suhteessa lapsen kasvun kanssa. Tässä näkyy myös mediakasvatuksen tärkeys: mitä vanhempi lapsi on, sitä paremmat medialukutaidot tulisi olla.

Wuorisalon (2010, 87–93) mukaan mediakasvatuksesta on tällä hetkellä olemassa kaksi erilaista käytäntöä, joista ensimmäinen painottaa moraalista suojelua ja holhousta. Tämä näkemys nousi esiin myös kasvattajien vastauksissa. Rajausta oli heidän mielestään tärkeää siksi, että sen avulla pystytään parhaiten suojelemaan lasta haitallisilta mediasisällöiltä. Kupiainen ja Sintonen (2009, 11–12) huomauttavat, että usein lapsen suojelun tarve menee liiallisuuksiin ja kokemuksia aletaan rajata niin, että lapsen tai nuoren elämysmaailma jää toisarvoiseksi. Liialliset haittapuheet jättävät median hyvät puolet varjoonsa. Vastauksissa nousi kuitenkin esiin myös näkemys siitä, että lasten ja nuorten kanssa voidaan sopia rajoista yhdessä. Rajaaminen nähtiin olennaisena osana mediakasvatusta ja sen tarkoituksena oli lapsen tai nuoren suojelu. Tätä näkemystä tukee myös Sintosen haastattelu, sillä hän painotti, että rajaamisen tulisi tapahtua lapsen tai nuoren kanssa yhteisymmärryksessä.

Sintosen vastauksista puolestaan ilmeni, että hän on samoilla linjoilla Wuorisalon (2010, 87–93) toisen mediakasvatuskäytännön kanssa. Tämä näkemys kuvaa mediakasvatusta kansalaisten kykyjen ja oikeuksien lisääjänä. Sintosen mukaan kasvattajien tulisi kiinnittää enemmän huomiota lapsilta ja nuorilta kyselemiseen sekä omaan rooliinsa sen sijaan, että keskittyisi pelkästään lapsen tai nuoren rajaamiseen ja huolehtimiseen. Sintonen kertoo, että mediakasvattajalla tulisi olla tietoa siitä, mitä mediakulttuurissa tällä hetkellä tapahtuu. Mediakasvatus kuuluu osaksi kasvattajan roolia, eikä siis ole siitä erillinen.

Puolet vastaajista ei antanut vastausta siihen, millaista täydennyskoulutusta he tarvitsisivat mediakasvatuksesta. Ne kasvattajat, jotka vastasivat kysymykseen, antoivat sellaisen kuvan, että kaikenlaiselle mediakasvatukseen liittyvälle täydennyskoulutukselle olisi kysyntää ja tarvetta. Niiden kasvattajien vastauksista, jotka jättivät täydennyskoulutus-kentän tyhjäksi, näki mediakasvatuksen olevan aiheena vielä vieras. Näistä vastauksista pystyi päättelemään sen, että täydennyskoulutukselle on tarvetta, tiedosti kasvattaja sitä tai ei. Myös Sintonen on sitä mieltä, että sosiaalialan kasvattajien tarve täydennyskoulutukselle mediakasvatuksesta on huutava.

TAULUKKO 1. Mediakasvatukseen tarvittavia taitoja ja ominaisuuksia

MITÄ TAITOJA KASVATTAJA TARVITSEE MEDIAKASVATUKSEEN?	Tiedostaa oma rooli ja taidot	<ul style="list-style-type: none"> - kasvattajalla oltava medialukutaitoa eli kykyä tarkastella mediaa kriittisesti - taitoa vastaanottaa ja jakaa tietoa - itseilmaisu
	Pysyä ajan tasalla media-kulttuurissa	<ul style="list-style-type: none"> - ei saa jättää lapsia ja nuoria omilleen - hyödyntää sosiaalista mediaa - päivittää omia tietoja ja taitoja -> esimerkiksi täydennyskoulutus
	Suhtautua positiivisesti	<ul style="list-style-type: none"> - ennakkoluulojen pienentäminen -> digitaalinen kuilu pienenee - lasten ja nuorten vastuuttaminen - oman näkemyksen avartaminen -> hyväksyä, ettei itse tiedä kaikkea
	Vuorovaikutustaidot	<ul style="list-style-type: none"> - kasvatus ei aikuisen yksin suunnittelemaa - keskustelu tärkeää - yhdessä tekeminen
	Rajaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - tärkeä osa mediakasvatustehtävää - yhteisymmärryksessä lapsen tai nuoren kanssa - voi olla mediakokemuksia monipuolistavaa
	Kasvatuskumppanuus	<ul style="list-style-type: none"> - toimitaan yhteisymmärryksessä kodin kanssa - yhteiset kasvatuslinjat, esimerkiksi rajojen yhtenäistäminen - vanhempien opastaminen

Lähdimme tutkimaan sitä, mitä taitoja kasvattajat tarvitsevat mediakasvatukseen (TAULUKKO 1). Saatujen tulosten perusteella mediakasvatus on osa peruskasvatustehtävää ja tätä mieltä olivat myös alkukartoituskyselyyn vastanneet sosionomiopiskelijat sekä Kotilainen (2002, 37). Mediakasvattajana olemisessa keskeistä on tiedostaa oma rooli ja taidot. Tämä tarkoittaa Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa – oppaan (2009, 14) mukaan sitä, että kasvattajalla itsellään on medialukutaitoa eli tietoa ja taitoa vastaanottaa, ilmaista ja tarkastella kriittisesti median tarjoamia sisältöjä. Kasvattajalla onkin merkittävä rooli lapsen tai nuoren mediasuhteen syntymisessä (Kupiainen 2009, 168–170).

Mediakasvattajan tulisi pysyä ajan tasalla siitä, miten mediakulttuuri muuttuu. Kasvattajan ei tulisi hämääntyä lasten ja nuorten hyvistä medialaitteiden käyttötaidoista ja jättää heitä omilleen, vaan pysyä mukana mediakulttuurissa, jotta lapsi tai nuori voi kehittää omaa medialukutaitoaan kasvattajan johdolla (Mustonen 2002, 55). Nykypäivänä sosiaalinen media on hyvä esimerkki mediakulttuurin nopeasta muutoksesta, sillä jakamisen kulttuurista on tullut muoti-ilmiö erilaisten palvelujen, esimerkiksi Facebookin ja YouTuben, kehittymisen myötä. Kasvattajien tulisi oppia hyödyntämään sosiaalista mediaa ja jakamisen kulttuuria mediakasvatuksessa mutta silti muistaa, ettei verkkoviestintä yksin kehitä sosiaalisia taitoja.

Huoli ja ennakkoluuloisuus ovat suurimmat syyt digitaalisen kuilun kasvamiseen (Jaakkola 2010, 37–40). Jotta kasvattaja saisi yhteyden lapseen tai nuoreen, tulisi hänen suhtautua mediaan positiivisesti eikä pelkästään kieltoina siitä, mitä ei saa tehdä ja minne ei saa mennä. Kasvattajankaan ei tarvitse tietää kaikkea, sillä lapsen tai nuoren osallistaminen on Kupiaisen ja Sintosen (2009, 165–169) mukaan oman ajattelun ja näkökulmien avartamista. Mediakasvatuksessa tämä näkyy erityisesti kokemusten ja ajatusten jakamisena: mediasisällöistä ja tunteista puhumisenä sekä säännöistä yhdessä sopimisena.

Mediakasvattaja tarvitsee Mäkisen ym. (2009, 137–139) mukaan vuorovaikutustaitoja. Kasvatuksen ei pidä olla aikuisen yksin suunnittelemaa, vaan se on sukupolvien välisten elämysmaailmojen tasapainoista vuorovaikutusta. Mediakasvatus on Kupiaisen ja Sintosen (2009, 30–31) mukaan vuorovaikutusta, jonka osapuoli-

na ovat mediakulttuuri, kasvatettava ja kasvattaja. Kasvattajan tulisi keskustella lasten ja nuorten kanssa heidän mediakokemuksistaan.

Kasvattajan tulee myös osata rajata. Rajaaminen on parhaimmillaan silloin, kun sen tekee lapsen tai nuoren kanssa yhteisymmärryksessä, koska silloin lapsi tai nuori oppii itsensä suojelua ja kriittistä ajattelua (Kupiainen & Sintonen 2009, 5–9). Rajaaminen tulisi oikeastaan nähdä mediakokemusten monipuolistamisena kasvattajan avustuksella. Manner-Raappanan (2007, 127–128) mukaan rajaamista ei saa missään tapauksessa unohtaa, sillä ohjaamisessa aikuisen läsnäolo on merkittävää. Lapsella tai nuorella tulee olla varmuus siitä, että halutessaan hän voi turvautua aikuiseen.

Kaskelan ja Kekkosen (2006, 20–21) mukaan kasvatuskumppanuudessa työntekijä ja vanhempi ovat samalla tasolla toimien yhteisymmärryksessä lasta koskevissa asioissa. Kasvatuskumppanuus on mediakokemusten rajaamisessa avainasemassa, sillä se edesauttaa yhteisten kasvatustavoitteiden luomista. Lähtökohtaisesti vanhemmat tuntevat oman lapsensa parhaiten. Kasvattajalla onkin mahdollisuudet opastaa vanhempia oikeanlaisessa mediankäytössä.

9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen eettisyyden, luotettavuuden ja tulosten uskottavuuden yhtenä tärkeimpänä edellytyksenä on se, että tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkijoiden tulee toimia seuraavasti: noudattaa yleistä huolellisuutta ja rehellisyyttä tutkimustyössä, käyttää tieteellisen tutkimuksen kriteerit täyttäviä tutkimusmenetelmiä sekä ottaa muiden tutkijoiden saavutukset huomioon antamalla niille arvoisensa merkityksen omassa tutkimuksessaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009.) Myös Tuomi ja Sarajärvi (2009, 132–133) nimeävät edellä mainittujen asioiden noudattamatta jättämisen tieteellisen käytännön loukkauksiksi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2009, 18–20) pitää tärkeänä eettisyyden tekijänä sitä, että aloittelevaa tutkijaa ohjeistetaan heti tutkimuksen alusta alkaen poh-

timaan tutkimuksensa ja tutkimustehtäviensä eettisyyttä. Näin tutkija sitoutuu eettiseen ajatteluun koko tutkimusprosessin ajaksi, eivätkä eettiset ohjeet ole hänelle pelkästään tarkistuslistoja (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125–127). Vaikkei eettisiä kysymyksiä pystytäkään aina ratkaisemaan, on luotettavuuden kannalta olennaista, että tutkija pohtii niitä ja tiedostaa eettisten kysymysten olemassaolon. Eettiset kysymykset voivat liittyä esimerkiksi tutkimusmenetelmän ja –kohteen valintaan, aineistonkeruuseen ja säilyttämiseen, tietojen ja tulosten luotettavuutteen sekä tutkimustuloksiin ja raportointiin.

Eettisyys vaikuttaa paljon tutkimuksen laatuun. Eettisesti oikein tehty tutkimus on luottamuksellinen ja siinä on otettu huomioon anonymiteettisuoja. Hyvässä tutkimuksessa ei loukata ihmisarvoa tai arvokkuutta, eli tutkijat eivät käytä hyväksi tutkimussuhdetta. Hyvässä tutkimuksessa luotettavuus- ja arviointikriteerit kulkevat jouhevasti mukana prosessin alusta loppuun. Eettisesti hyvä tutkimus vaatii myös sen, että tutkijoilla itsellään on herkkyyttä huomata oman tutkimuksensa ongelmakohdat. (Eskola & Suoranta 1998, 57–59; Tuomi & Sarajärvi 2009, 125–133.)

Tutkimuksen eettisyyteen vaikuttaa haastattelutilanteen luonnollisuus ja ihmisten valinnanvapaus. Kyselylomakkeeseen vastanneet ovat olleet tilanteessa vapaaehtoisesti ja heillä on ollut oikeus jättää vastaamatta kyselyyn. Vastaamalla he ovat välillisesti antaneet luvan kyselyn toteuttamiseen. Haastattelun antanut Sintonen on ollut haastattelutilanteessa myös vapaaehtoisesti ja on itse myöntänyt luvan haastattelulle. Lupa on varmistettu Sintoselta myös sähköpostitse. Sintosta tiedotettiin jo hyvissä ajoin siitä, mitä aihetta haastattelu koskee ja hänelle annettiin mahdollisuus tutustua etukäteen tutkimuksen suunnitelmaan sekä haastattelun teemoihin. Meillä ei opinnäytetyön tekijöinä ollut minkäänlaista riippuvuussuhdetta kohderyhmäläisiin. Tutkimuksen aihe on myös ollut luonteeltaan mahdollisimman neutraali, jotta se ei aiheuttaisi lomakekyselyyn vastaaville tai haastattelulle Sintoselle minkäänlaista vahinkoa tai loukkaisi heidän ihmisarvoaan. (Eskola & Suoranta 1998, 52–56; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Kyselylomakkeen kysymykset laadittiin niin, että niiden perusteella ei pysty tunnistamaan vastanneiden henkilöllisyyttä, työpaikkaa tai muitakaan henkilökohtai-

sia tietoja. Nämä tiedot eivät olleet tutkimuskysymyksen kannalta tarkoituksenmukaisia. Kyselylomake myös testattiin etukäteen ja kysymyksiä muutettiin saadun palautteen perusteella. Vastaajaryhmiksi valikoituneet ryhmät ovat eri työpaikoilta ja aloilta tulevia ihmisiä, joten heitä ei voi yhdistää johonkin tiettyyn organisaatioon. Lastensuojelun täydennyskoulutusryhmässä oli muutama vastaaja, joiden kanssa toinen meistä työskentelee samassa organisaatiossa. Heitä ei kuitenkaan voinut tunnistaa kyselylomakkeista enää siinä vaiheessa, kun vastauksia analysoitiin.

Kerroimme tutkimukseen osallistuneille, että käytämme saatuja vastauksia ainoastaan opinnäytetyössämme ja hävitämme ne työn valmistumisen jälkeen. Lomaketyö on käsitelty täysin anonyymisti ja saatu aineisto säilytettiin sekä hävitettiin asianmukaisin keinoin: aineisto säilytettiin kodeissamme, joissa asumme molemmat yksin, emmekä lähettäneet litteroitua aineistoa toisillemme sähköisesti. Sintonen puolestaan on antanut suostumuksen kerättyjen tietojen käyttämiseen ja hänen nimensä esille tuontiin tässä opinnäytetyössä. Olemme olleet koko ajan sitoutuneita tutkimukseen ja pyrkineet mahdollisimman totuudenmukaiseen ja huolelliseen raportointiin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yhtä oikeaa ohjeistusta. Tutkimuksen kokonaisuus ja johdonmukaisuus ovat kuitenkin luotettavuuden arvioinnin kannalta keskeisiä asioita. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.) Teimme tutkimuksen kaikki vaiheet pääosin yhdessä ja ajattelimme sen olleen luotettavuuden kannalta merkityksellistä. Olemme olleet tasapuolisesti vastuussa tutkimuksemme tekemisestä ja tutkijan velvollisuuksista. Opinnäytetyön tekemiseen oli varattu aikaa koko vuosi 2010 ja koimme sen olleen riittävä. Vaikka loppua kohden tulikin ajoittain kiireen tuntua, tutkimuksen luotettavuus ei vaarantunut.

Tutkimuksen aineistoa kertyi yhteensä 38 litteroitua sivua ja 48 kyselylomaketta. Näiden analysointi oli varsin aikaa vievää, mutta arvioimme huolellisen analysoinnin olevan olennaista puolueettomuuden säilymisen kannalta. Puolueettomuus näkyy siinä, pyrkiikö tutkija ymmärtämään tutkittavien näkökulmaa vai tuoko tutkija tiedonantajien kertomaan omia näkemyksiään ja kokemuksiaan

(Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136). Luimme aineiston useaan kertaan ja teimme alleviivaamistamme alkuperäisilmauksista pelkistettyjä ilmauksia. Tämän jälkeen oli mahdollista luokitella aineisto, tarkastella tuloksia ja tehdä johtopäätöksiä. Halusimme nostaa tutkittavien äänen esiin sekä sisällönanalyysissa pelkistetyillä ilmauksilla että tuloksissa suorilla lainauksilla.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 143–144) mukaan yksi laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisäävä tekijä on myös triangulaatio, joka tarkoittaa tutkimusmenetelmien yhteiskäyttöä. Tällöin tutkija ei voi sitoutua ainoastaan yhteen näkökulmaan. Tutkimusaineistoon liittyvä triangulaatio tarkoittaa sitä, että aineistoa kerätään monelta eri tiedonantajaryhmältä. Tutkijaan liittyvä triangulaatio tarkoittaa vastaavasti sitä, että tutkijoita on useampi kuin yksi. Teoriaan liittyvässä triangulaatiossa tutkijan tulee ottaa huomioon useita teoreettisia näkökulmia tutkimuksen näkökulman laajentamiseksi. Metodinen triangulaatio taas tarkoittaa useiden tutkimusmenetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa.

Tässä tutkimuksessa voidaan puhua monitriangulaatiosta, joka tarkoittaa sitä, että useampi triangulaation päätyypeistä toteutuu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 145). Aineistoa on kerätty sekä kyselylomakkeella että haastattelulla. Myös tutkijaan liittyvä triangulaatio toteutuu ja huomasimme sen hyödyllisyyden, kun Sintonen varmistui haastateltavaksemme, sillä toinen meistä tunsi hänet entuudestaan. Mietimme myös etukäteen sitä, että saatamme tunnistaa jonkun täydennyskoulutusryhmistä. Työn eettisyyden, luotettavuuden ja puolueettomuuden kannalta koimme tärkeäksi sen, että toimimme molemmat yhdessä sekä aineistonkerääjinä, litteroijina että tulosten analyysoijina.

10 POHDINTA

Pohjana opinnäytetyölle on ollut oma kiinnostuksemme mediakasvatukseen. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia sitä, mitä kaikkea mediakasvatus pitää sisällään. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda Lahden Ammattikorkeakoulun opettajille uusia näkökulmia ja tutkimuksellista tietoa, jota voidaan käyttää sosiaalialan koulutuksen kehittämisessä.

Tutkimuksemme tulokset vahvistivat näkemyksemme siitä, että mediakasvatus on tärkeää ja sitä tarvitaan. Tämä selvisi sekä sosionomiopiskelijoiden, kasvattajien että Sintosen vastauksista. Tutkimuskysymyksenämme oli selvittää, mitä taitoja kasvattaja tarvitsee mediakasvatukseen. Tutkimus onnistui vastaamaan asettamamme tutkimuskysymykseen hyvin. Kasvattaja tarvitsee mediakasvatukseen medialukutaitoa ja kykyä hahmottaa oma rooli ja taidot. Kasvattajan tulisi pysyä ajan tasalla muuttuvassa mediakulttuurissa sekä suhtautua mediaan ja mediakokemuksiin positiivisesti ottamalla lapsi tai nuori mukaan suunnitteluun ja ajatusten jakoon. Mediakasvattajalla tulisi olla myös vuorovaikutustaitoja: taito keskustella lapsen tai nuoren kanssa, kyky sopia yhteisistä linjoista vanhempien kanssa sekä taito luoda lapsen tai nuoren kanssa yhteisiä rajoja.

Koimme aiemman kirjallisuuden tukevan tutkimuksesta saatuja tuloksia. Mitä enemmän olemme käsitelleet tutkimuksen tuloksia, sitä enemmän olemme huumanneet kirjallisuuden tukevan sekä opinnäytetyömme lähtökohtaa että saatuja tuloksia mediakasvatuksen tarpeellisuudesta. Sara Sintonen on hyvä esimerkki siitä, kuinka koottu aineisto ja kirjallisuus kulkevat ”käsi kädessä” tukien toisiaan. Koemme olleemme onnekkaita, että pääsimme haastattelemaan henkilöä, jolla on ensi käden tietoa mediakasvatuksesta. Opinnäytetyö vastasi mielestämme sisällöllisesti sille asetettua tarkoitusta. Myös tutkimuksen tavoite toteutui: tutkimuksesta saatu tieto on hyödynnettävissä sosiaalialan koulutuksen kehittämisessä.

Saadut tulokset ja tieto ovat ajankohtaisia mutta tämän opinnäytetyön hyödynnettävyydessä pääpaino on tutkimuksellisella tiedolla, ei niinkään teoreettisesti uudella tiedolla. Toivomme, että tutkimuksesta saaduista tuloksista olisi hyötyä tuleville sosiaalialan opiskelijoille, sillä meitä kiinnostaa oman alan koulutuksen ke-

hittäminen. Kuten johtopäätöksissä kirjoitimme, kaikki vastanneet korostivat täydennyskoulutuksen tärkeyttä. Toivomme, että opinnäytetyötämme voitaisiinkin hyödyntää myös esimerkiksi täydennyskoulutuksen järjestämisessä.

Lukiessamme kyselyiden vastauksia huomasimme, kuinka media ja mediakasvatus ovat vielä melko tuntemattomia käsitteitä useille kasvattajista. Tämä tuli esille esimerkiksi silloin, kun kysyimme mediakasvatuksesta, jolloin kasvattajat kirjoittivat meille medialaitteista. Näytti siltä, että media ja mediakasvatus ymmärrettiin samaksi asiaksi. Kyselylomakkeen huono puoli onkin Hirsijärven ja Hurmeen (2001, 37) mukaan se, ettei tutkija tavoita välttämättä vastaajan ajatusmaailmaa. Kysyttäessä millaista olisi hyvä mediakasvatus, osassa vastauksia luki, ettei sellaista ole. Kysyttäessä täydennyskoulutuksen tarpeesta, saimme esimerkiksi seuraavan vastauksen:

”Lapselle ja nuorelle sopivaa / hyödyllistä mediakasvatusta. (Mediakasvatuksen haitoista kun on jo paljon puhuttu.)”

Tällaiset vastaukset ihmetyttivät erityisesti siksi, että mediakasvatus-käsite oli avattu kasvattajille kyselylomakkeessa. Sintosen (2002, 112–114) mukaan lasten ja nuorten mediakasvatuksen tarkoituksena on kehittää taitoja ymmärtää mediassa tapahtuvia asioita ja sen roolia sekä merkitystä arjessa. Itse olemme sitä mieltä, että tällaisesta kasvatuksesta ei voi koitua haittoja. Meitä yllätti positiivisesti kuitenkin se, että iso osa vastauksista antoi hyviä ja monipuolisia näkökulmia. Huomasimme, että keskeisten käsitteiden avaamisen myötä kolmososion vastaukset olivat sisällöltään rikkaampia.

Jäimme pohtimaan mediakasvatuksen haasteita. Aineiston perusteella näyttää siltä, että mediakasvatus on satunnaista ja usein yksittäisten projektien varassa. Olisi tärkeää löytää jalansijaa ja sijoittua. Mediakasvatuksen toisena haasteena on olla sisäistetty osa kasvattajan roolia. Meitä huoletti se, että osa vastaajista ei kokenut mediakasvattajan roolia omakseen, vaan näkivät sen olevan muiden vastuulla. Ajattelemmme itse, että lasten ja nuorten kanssa työskentely edellyttää kasvattajalta kiinnostusta heidän kokemusmaailmaansa, myös siis mediaan. Ne kasvattajat, joilla on tietoa ja ideoita, voisivatkin siis jakaa niitä muiden käyttöön, jotta

aihe tulisi kaikille kasvattajille tutummaksi ja digitaalinen kuilu pienenisi kasvattajan ja lapsen tai nuoren välillä. Tämä edesauttaisi myös sitä, etteivät kasvatettavat olisi eriarvoisessa asemassa saamansa mediakasvatuksen suhteen.

Kupiaisen (2009, 168–170) mukaan mediakasvatus on tavoitteellista toimintaa ja sen pyrkimyksenä on saada aikaan kasvatuksellisia vaikutuksia lapsessa tai nuoressa. Hän kirjoittaa samasta aiheesta Sintosen (2009, 16) kanssa toisessakin teoksessaan todeten, että lapsilla ja nuorilla tulisi olla mahdollisuus medialukutaidon kehittämiseen aikuisen opastuksella. Mietimme myös itse sitä, kuinka tärkeä osa kasvatuksella, varsinkin suunnitelmallisella ja päämäärätietoisella kasvatuksella, on lasten ja nuorten medialukutaidon kehittymisessä. Kasvattajan tulisikin tiedostaa, mitä hän haluaa kasvatuksellaan saada aikaan ja mitä vaikutuksia sillä voi olla. Tällöin lapsi tai nuori saa mediakasvatuksesta parhaat mahdolliset ”eväät”.

Aineistomme oli laadulliseen tutkimukseen varsin laaja. Emme kuitenkaan halunneet jättää käyttämättä loistavaa tilaisuutta saada niin monen kasvattajan näkökulma, joka kattaa ison osan sosiaalialan työkentästä. Emme kokeneet kyselyiden analysointia liian raskaaksi, sillä kuten Hirsjärvi ja Hurmekin (2001, 37) sanovat, lomakkeita on helpompi käydä läpi kuin esimerkiksi haastatteluja.

Koimme kyselylomakkeen hyväksi aineistonkeruumenetelmäksi siksi, että sen avulla saimme tavoitettua niinkin suuren vastaajajoukon äänen. Jälkikäteen pohdimme, olisimmeko tarvinneet molempia vastaajaryhmiä. Emme kuitenkaan jättäisi kumpaakaan pois, koska esimerkiksi varhaiskasvattajien vastaukset pois jättämällä olisimme menettäneet arvokasta tietoa siitä, millaista pienten lasten mediakasvatus on tällä hetkellä. Teemahaastattelu toimi aineistonkeruumenetelmänä hyvin, koska haastattelun eteneminen ei ollut liian strukturoitua, vaan Sintonen sai vapaasti tuoda omia näkemyksiään esille. Haastattelun laajuus tuotti kuitenkin hiekan hankaluuksia litterointi- ja analysointivaiheessa: litterointi oli aikaa vievää ja sisällönanalyysia oli haastavaa tehdä.

Kyselyiden aineistoa analysoidessamme pohdimme sitä, olivatko kaikki kysymykset tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellisiä. Jälkikäteen ajateltuna olisimme voineet jättää pois osan taustakysymyksistä, sillä niillä ei ollut juuri merki-

tystä tulosten kannalta. Analysointivaiheessa yksittäisten kyselyiden taustatietoihin on saatettu palata ja katsoa, voiko esimerkiksi koulutuksen perusteella tehdä johtopäätöksiä. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, etteivät tiedot olleet esimerkiksi koulutuksesta tai ammattinimikkeestä riippuvaisia. Tutkimuksen edetessä tutkimuskysymyksemme on jalostunut ja tämä on myös osasyynä siihen, etteivät kaikki taustakysymykset olleet lopulta oleellisia.

Sintosen haastattelussa otimme esiin myös kansainvälisen näkökulman, koska Sintonen on työskennellyt myös ulkomailla. Aihe oli teemana mukana siksi, että siitä olisi voinut nousta uutta tietoa tutkimuskysymykseen. Aineistoa analysoitaessa huomasimme, ettei kansainvälisyys-teema kiinnostavuudestaan huolimatta juuri tuonut tutkimuskysymykseen sisällöllisesti uusia vastauksia. Muut kyselylomakkeen kysymykset ja temahaastattelun teemat osoittautuivat tutkimuskysymyksen kannalta kuitenkin tärkeiksi.

Tässä opinnäytetyössä ja sen tutkimuksen tuloksissa kuultiin paljon kasvattajien ja asiantuntijan ääntä siitä, minkälaista mediakasvatuksen tulisi olla. Olemme kuitenkin korostaneet tuloksissa paljon sitä, että mediakasvatuksessa lapsen ja nuoren ääni, mielipiteet ja kokemukset ovat tärkeitä. Mediakasvatuksen tulisi olla lapsilähtöistä siksi, ettei digitaalinen kuilu kasvaisi lapsen tai nuoren äänen unohtuessa. Jatkotutkimusaiheeksi mietimmekin tutkimusta, jossa lapset ja nuoret pääsisivät itse kertomaan, miten mediaa olisi hyvä käsitellä aikuisen kanssa ja minkälaisia tuotoksia olisi mukava tehdä. Tämän voisi toteuttaa toiminnallisena opinnäytetyönä, esimerkiksi tekemällä pidempiaikainen projekti tai malli siitä, millä keinoin medialukutaitoa kehitetään.

Toinen tärkeä jatkotutkimusaihe olisi median vaikutus lapsen tai nuoren minäkuvan muodostumiseen. Huomasimme lähdekirjallisuutta lukiessamme, että minäkuvasta puhutaan paljon median vaikutusten yhteydessä. Lapset ja nuoret saavat mediasta paljon vaikutteita, muun muassa ihanteita, rooleja ja ennakkoluuloja. Erään kasvattajankin vastauksessa nousi huoli median vaikutuksista nuoren kehitykseen:

”Huolettaa median vääristämä kuva monesta eri asiasta, esim. seksuaalisuudesta.”

Olimme itsekin miettineet tätä aihetta, mutta ajattelimme lähestymistavaksi Wuorisalon (2010, 87–93) sanoin enemmän voimaannuttavaa eikä niinkään moraalisesti holhoavaa. Tiedämme, että mediassa on paljon kyseenalaisia sisältöjä, mutta huomion voisikin kiinnittää siihen, miten niitä käsitellään ja miten niistä puhutaan. Aihetta voisikin siis tutkia niin, että voiko median vaikutukset kehitykseen nähdä enemmän tukevinä kuin haitallisina.

Mielenkiinto opinnäytetyön tekemiseen säilyi koko prosessin ajan ja se olikin opinnäytetyötä eteenpäin vievä voima. Opinnäytetyöprosessi kehitti omia ammatillisia valmiuksiamme sekä antoi runsaasti tietoja ja taitoja mediakasvatukseen. Käyttämämme lähteet ovat korkeintaan 12 vuotta vanhoja. Uusimmissa lähteissä perusteet ovat samat, mutta uutta sisältöä on tullut paljon, koska mediakulttuuri on jatkuvassa muutoksessa. Tämän opinnäytetyöprosessin myötä mekin olemme saaneet ikään kuin eräänlaisen kivijalan mediakasvatukselle. Parhain oppi tästä on kuitenkin tieto siitä, että pitää koko ajan kehittää itseään, jotta muutoksessa pysyy mukana.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Herkman, J. 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hämäläinen, J. 2001. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Koulutus- ja kehittämiskeskus.

Hännikäinen, M. & Rasku-Puttonen, H. 2006. Päiväkoti ja koulu vuorovaikutuksellisuina yhteisöinä. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R., & Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 11–16.

Jaakkola, M. 2010. Uuden julkisuuden sääntöjä luomassa – keskustelevat vuorovaikutussuhteet keinona sukupolvien välisen digitaalisen kuilun kaventamiseen. Teoksessa Meriranta, M. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja UNIPress, 37–62.

Karlsson, L. 2007. Lapsi- ja yhteisönäkökulma mediakasvatuksessa – kohti vastavuoroista ja osallistavaa toimintakulttuuria. Teoksessa Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus metka Ry ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke, 31–39.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Helsinki: Stakes.

Kotilainen, S. 1999. Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa Kotilainen, S., Hakala, M. & Kivikuru, U. (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Edita, 31–42.

- Kotilainen, S. 2002. Kasvattaja lapsen tulkkina mediaympäristössä. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 34–39.
- Kotilainen, S. & Kivikuru, U. 1999. Mediakasvatus ihanteiden ja todellisuuden ristipaineissa. Teoksessa Kotilainen, S., Hankala, M. & Kivikuru U. (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Edita Oy, 13–30.
- Kupiainen, R. 2009. Lasten mediasuhteet mediakasvatuksen kysymyksenä. Teoksessa Kotilainen, S. (toim.) Suhteessa mediaan. Jyväskylä: Nykyluktuuri, 167–184.
- Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Gaudeamus.
- Liukko, S. & Kangassalo, M. 1998. Mediaa muruille. Rauma: Kirjayhtymä Oy.
- Manner-Raappana, T. 2007. Mediamaailma kasvattajana. Helsinki: Kirjapaja.
- McNair, B. 1998. Technology. New technologies and the media. Teoksessa: Briggs, A. & Cobley, P. The Media: An Introduction. New Baskerville: Longman, 173–185.
- Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. 2009. Helsinki: Kerhokeskus – koulutyön tuki Ry & Opetushallitus.
- Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. 2008. Iisalmi: Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke.
- Meriranta, M. 2010. Aikamme mediatterminologia. Teoksessa Meriranta, M. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. UNIpress, 231–239.
- Muffe ja kadonnut avain. Mediakasvatuksen tehtäviä 3-8 –vuotiaille. 2006. Helsinki: Kerhokeskus – koulutyön tuki Ry & Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke.

- Mustonen, A. 2002. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 55–69.
- Mäkinen, O. 2006. Internet ja etiikka. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.
- Nyyssölä, K. 2008. Mediakulttuuri oppimisympäristönä. Helsinki: Opetushallitus.
- Ojala, U. 2009. Mediakasvatusseuran terveiset tuntijakotyöryhmälle: Integroitua opetusta vähintään tunti viikossa. Opettaja 43/2009, 18.
- Palmer, J. 1998. News production. News values. Teoksessa: Briggs, A. & Cobley, P. The Media: An Introduction. New Baskerville: Longman, 377–391.
- Peltonen, H. 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveystieteiden ammattissa. Tampere: Tammi.
- Rasku-Puttonen, H. 2006. Oppijoiden yhteisö, osallisuus ja kasvattajan merkitys. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R., & Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 111–125.
- Sintonen, S. 2001. Mediakasvatus ja sen musiikilliset mahdollisuudet. Helsinki: Sibelius-Akatemia. Väitöskirja.
- Sintonen, S. 2002. Mediakasvatusta järjellä ja tunteella. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 111–118.
- Sintonen, S. 2009. Media arjen kasvatussuhteissa. Teoksessa Kotilainen, S. (toim.) Suhteissa mediaan. Jyväskylä: Nykykulttuuri, 185–196.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Wiio, J. 2006. Media uudistuvassa yhteiskunnassa. Median muuttuvat pelisäännöt. Helsinki: Sitra.

Wuorisalo, J. 2010. Sosiaalinen media oppimisen tukena – matkalla kohti avoimia, verkottuneita ja liikkuvia oppimisympäristöjä. Teoksessa Meriranta, M. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. UNIPress, 87–101.

Elektroniset lähteet:

Aaltonen, T. 2009. Mediakasvatus suomalaisperheissä. Viestintävirasto 11/2009 [viitattu 25.11.2010]. Saatavissa:
<http://www.ficora.fi/attachments/suomimq/5lqIAomQy/Mediakasvatusjulkaisu.pdf>

Alanko, P. & Ala-Hakkola, A. 2009. Median vaikutus nuoren identiteettiin Seinäjoki: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan laitos [viitattu 23.4.2010].
Opinnäytetyö. Saatavissa:
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5431/Alanko_Paula.pdf.pdf?sequence=1.

Hovi-Pulsa, R., Rantanen, T., Rouhiainen-Valo, T. & Tietäväinen, S. 2010. Esitys sosionomi (AMK) –tutkinnon kompetensseista. Sosiaalialan AMK-osaaminen alan työkentällä –hanke [viitattu 5.5.2010]. Saatavissa:
<http://www.sosiaaliportti.fi/File/cdba99da-120c-4486-ada5-05df6b29b9af/SosKompetenssit140410.doc>.

Hyppönen, T. 2009. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Lahden Ammattikorkeakoulu [viitattu 23.4.2010]. Saatavissa:
<http://reppu.lamk.fi/mod/resource/view.php?id=187077>.

Kangas, S., Lundvall, A. & Sintonen, S. 2008. Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Liikenne- ja viestintäministeriö [viitattu 25.3.2010]. Saatavissa:

http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten.

Kotilainen, S. 2001. Mediakulttuurin haasteita opettajankoulutukselle. Tampere: Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta [viitattu 9.12.2010]. Väitöskirja. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5072-8.pdf>.

Lietsala, K., & Sirkkunen, E. 2008. Social media. University of Tampere [viitattu 5.5.2010]. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/tup/978-951-44-7320-3.pdf>.

Mediamuffinssi – mediakasvatusta pienille lapsille. 2006. Opetusministeriön verkkolehti [viitattu 22.11.2010]. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2006/0203/mediamuffinssi.html>.

Mustikkamäki, M. 2008. Uudet lukutaidot yhteisöllisessä mediakulttuurissa. Tampere: Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden laitos [viitattu 9.12.2010]. Kandidaatintutkielma. Saatavissa: http://www.uta.fi/~mika.mustikkamaki/Uudet_lukutaidot_yhteisollisessa_mediakulttuurissa.pdf.

NuortenLaturi. 2008. Mediaopas nuorilta aikuisille [viitattu 2.4.2010]. Saatavissa: http://www.nuortenlaturi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/24801_mediaopas_nuorilta_aikuisille.pdf.

Opinto-opas 2009-2010. Sosiaali- ja terveysala: Sosiaalialan koulutusohjelma. Lahden ammattikorkeakoulu [viitattu 15.4.2010]. Saatavissa: http://reppu.lamk.fi/file.php/528/Pia/ops0910_stl_sos.pdf.

Purojärvi, J., Nousiainen, J. & Raitio, K. 2009. Mediakorneri: Maukasta mediakasvatusta. Suolahti: Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö [viitattu 23.4.2010]. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5391/purojarvi_joonas.pdf?sequence=1.

Routio, P. 2007. Tutkimuksen rajaaminen [viitattu 5.12.2010]. Saatavissa: <http://www.uiah.fi/projekti/metodi/05a.htm>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2009. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen [viitattu 3.12.2010]. Saatavissa:
<http://www.tenk.fi/HTK/index.htm>.

Muut lähteet:

Sintonen, S. 2010. Yliopiston lehtori ja mediakasvatustutkija. Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos. Haastattelu 28.10.2010.

LIITTEET

- LIITE 1 Kyselylomake mediakasvatuksesta Lamk:n sosionomiopiskelijoille
- LIITE 2 Kyselylomake
- LIITE 3 Teemahaastattelun runko
- LIITE 4 Esimerkki sisällönanalyysistä: rajaus ja valvonta

KYSELYLOMAKE MEDIAKASVATUKSESTA LAMKIN SOSIONOMIOPISKELIJOILLE

Hei!

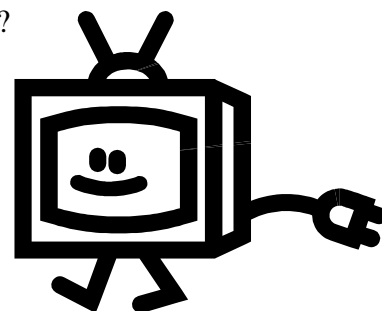
Olemme kaksi sosionomiopiskelijää, jotka tekevät opinnäytetyötä mediakasvatuksesta. Opinnäytetyömme tarkoituksena tuottaa hyödynnettävää sisältöä vuonna 2011 Lahden Ammattikorkeakoulussa järjestettävälle sosionomeille suunnatulle kolmen opintopisteen vapaasti valittavalle mediakasvatuskurssille. Haluamme tehdä alkukartoitusta siitä, mitä opiskelijat jo tietävät mediakasvatuksesta ja mitä tällaisen kurssin tulisi sisältää.

Lähetämme kyselyn satunnaisesti valituille Lahden Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoille. Vastaukset käsitellään nimettöminä, eikä henkilöllisyytesi tule opinnäytetyössä mitenkään ilmi. Vastaathan kysymyksiin omin sanoin ja oman tietämyksesi pohjalta. Voit täyttää vastauksesi suoraan tähän lomakkeeseen. Palautathan vastauksesi viimeistään 26.9.2010. Olisimme kiitollisia vastauksestasi!

1. Tulisitko toimeen ilman mediaa? Miksi?
2. Mitä mediakasvatus mielestäsi tarkoittaa ja mitä kaikkea siihen sisältyy?
3. Miten näet itsesi mediakasvattajana? Miten haluaisit toteuttaa mediakasvatusta?
4. Mikä mediassa huolettaa / ilahduttaa sinua?
5. Mitä toivoisit kolmen opintopisteen mediakasvatuskurssin sisältävän?

Ystävällisin terveisin,

sosionomiopiskelijät Sofia Määttä ja Mira Stenhammar

18.10.2010

“But what are we to believe in, between the lies and the truth? Youth Media has vested interest, so what you believe is up to you.”

Käännös: “Mutta mihin meidän on uskominen, valheen ja totuuden välimaastossa? Nuori media määrää kiinnostuksen, joten se mihin uskot, on kiinni itsestäsi.”

John Butler Trio: Media

Hyvä tutkimukseen osallistuja!

Olemme kaksi sosionomi-opiskelijaa Lahden Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä koulullemme aiheesta: Sosionomin valmiudet mediakasvattajana. Tutkimuksessa kartoitamme sitä, mitä valmiuksia lasten ja nuorten kanssa työskentelevällä tulisi olla mediakasvattajana. Lahden Ammattikorkeakoulu tulee hyödyntämään opinnäytetyötämme sosiaalialan koulutusohjelmassa. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa uusia näkökulmia, joista saadaan hyödynnettävää sisältöä opetuskäyttöön ja lisätä tietoisuutta mediakasvatuksesta.

Lomakkeen täyttö perustuu vastaajien vapaaehtoisuuteen. Tutkimusaineisto kerätään ainoastaan tähän tutkimukseen ja aineiston tallentamisen jälkeen kaikki kyselylomakkeet hävitetään asianmukaisesti. Tutkimuksen tuloksista ei voi tunnistaa ketään henkilökohtaisesti. Lomakkeen täyttämiseen menee aikaa noin 15 minuuttia. Vastauksesi auttaa meitä tutkimuksessamme ja jokainen vastaus on tärkeä. Vastauksesi merkitys meille on se, että saamme reaaliaikaisen kuvan siitä, miten mediakasvatusta toteutetaan eri sosiaalialan työkentillä.

Tutkimuksemme valmistuu vuoden 2010 loppuun mennessä ja se luovutetaan Lahden Ammattikorkeakoulun käyttöön.

Kiittäen Sofia Määttä ja Mira Stenhammar sekä opinnäytetyömme ohjaaja Tiina Vaara.

Täyttöohjeet:

Täytä tyhjät tilat _____.

Valitse vaihtoehdoista a., b., c. jne. sopivin rengastamalla.

Vastaa kysymyksiin järjestyksessä. Älä palaa muuttamaan jo annettuja vastauksia. Näin saamme realistisimman kuvan vastaajien mielipiteistä ja tiedoista.

Osassa kysymyksistä koskee lapsia / nuoria. Vastaa näihin oman kokemuksesi tai työnimikkeesi perusteella. Voit myös halutessasi korostaa tarkoittamaasi ikäryhmää alleviivaamalla sen (esimerkiksi lapsia / nuoria).

Voit tarvittaessa jatkaa vastaamista paperin kääntöpuolelle.

OSIO 1: Taustatietoja

1. Olen koulutukseltani _____.
2. Työskentelen
 - a. päiväkodissa
 - b. lastensuojelulaitoksessa
 - c. nuorisotyössä
 - d. muualla, missä _____.
3. Työnimikkeeni on _____.
4. Työskentelen ____ - ____ - vuotiaiden lasten / nuorten kanssa.
5. Edellä mainitulla nimekkeellä olen työskennellyt _____ vuoden ajan.

OSIO 2: Mediakasvattajana työskentely

6. Tulisitko toimeen ilman mediaa omassa elämässäsi? Miksi?

7. Lasten / nuorten median käytössä minua ilahduttaa

a. ei mikään

b. _____

8. Lasten / nuorten median käytössä minua huolettaa

a. ei mikään

b. _____

9. Koetko olevasi mediakasvattaja?

a. En, koska _____
_____.

b. Kyllä, koska _____
_____.

c. En osaa sanoa, koska _____
_____.

10. Kerro mielestäsi kolme keskeisintä asiaa, jotka liittyvät mediakasvatukseen:

OSIO 3: Mediakasvatuksen merkitys kasvatustyössä

Medialla tarkoitetaan kaikkia joukkoviestintälaitteita, viestinnän sisältöjä, fiktiotuotteita ja viihdeteollisuutta. *Mediakasvatus* on yksinkertaisesti selitettynä medialukutaidon kehittämiseen tähtäävää toimintaa. Mediakasvatuksella pyritään vaikuttamaan lapsen mediasuhteeseen. Mediakasvatus on kasvatusta, jossa yksilölle annetaan tietoja ja taitoja vastaanottaa, ilmaista ja arvioida kriittisesti mediassa välitettyjä viestejä. *Mediataidoilla* tarkoitetaan kokonaisvaltaista medialaitteiden ja – sisältöjen hallintaa, kykyä hankkia tietoja sekä mediasta että median avulla. *Medialukutaidolla* taas tarkoitetaan ymmärrystä mediasta ja sen toiminnasta. (Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. 2009. Helsinki: Kerhokeskus – koulutyön tuki Ry & Opetushallitus.)

11. Kuinka tärkeäksi koet mediakasvatuksen yleisesti asteikolla 1-5 (1=ei yhtään tärkeää, 5=erittäin tärkeää)? Ympyröi omaa näkemystäsi parhaiten vastaavan vaihtoehdon numero ja perustele vastauksesi viivoille.

1 2 3 4 5

12. Kuvaile, miten mediakasvatus näkyy työpaikallasi.

13. Miten lasten / nuorten mediakokemukset otetaan huomioon työpaikallasi ja miten niihin suhtaudutaan?

14. Millaista olisi hyvä mediakasvatus työpaikallasi? Miten kehittäisit sitä?

15. Mediakasvatuksen tulisi olla ohjattua ja suunnitelmallista. Kasvattajan tulisi varata sille oma aikansa ja paikkansa. Ympyröi omaa näkemystäsi parhaiten vastaavan vaihtoehdon numero. (1=Täysin eri mieltä, 5=Täysin samaa mieltä).

1 2 3 4 5

16. Nykypäivän lapset elävät syntymästään lähtien median ympäröiminä. Heillä ei ole kokemusta elämästä ilman medialaitteita ja -sisältöjä toisin kuin meillä, jotka olemme joutuneet opettelemaan elämään medioituneessa yhteiskunnassa. (Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. 2009. Helsinki: Kerhokeskus – koulutyön tuki Ry & Opetushallitus.)

Mihin kiinnittäisit mediakasvatuksessa erityisesti huomiota eli mistä lasten / nuorten kanssa tulisi erityisesti keskustella ja missä asioissa opastaa?

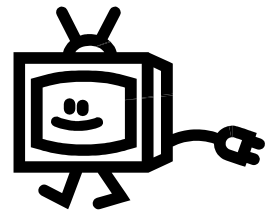
17. Erilaisilla mediasisällöillä tarkoitetaan esimerkiksi uutisia, seksuaalisuutta, väkivaltaa, voimakkaita tehosteita ja kielenkäyttöä. Nämä sisällöt voivat aiheuttaa lapselle / nuorelle esimerkiksi sosiaalisia paineita, vääristyneitä mielikuvia tai pelkoja. Miten kasvattajana ennaltaehkäisisit tai minimoisit sisältöjen haittavaikutuksia lapsen / nuoren elämässä?

18. Mitä ja millaista täydennyskoulutusta tarvitsisit mediakasvatuksesta?

19. Tuleeko mieleesi vielä jotain keskeistä, joka ei kysymyksissä tullut jo esille?

Kiitokset vastauksistasi ja kaunista syksyn jatkoa sinulle!

- Mira ja Sofia

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO 28.10.2010

TAUSTATIEDOT

- Koulutus, nykyinen ammatti ja työnkuva
- Työ mediakasvatuksen parissa
- Oma suhde mediaan

MEDIAKASVATUS

- Mediakasvatuksen tila ja tulevaisuus
- Mediakasvattajan tiedot / taidot, mitä on ja mitä pitäisi olla
- Eri mediasisällöt ja niiden käsittely
- Kasvatuskumppanuus ja vanhempien rooli

KASVATTAJIEN NÄKÖKULMA (LOMAKKEET, 48KPL)

- Digitaalinen kuilu ja siihen vaikuttaminen
- Kyselylomakkeista heränneitä ajatuksia, aihe ei vielä kovinkaan tuttu
- Arkaluontoisten asioiden käsittely
- Miten mediakasvatus muuttuu kun lapsi kasvaa
- Kasvattajan arvomaailma
- Sosiaalinen media, sen asema ja vaikutukset

KANSAINVÄLISYYS

- Tilanne muualla, esimerkiksi ilmiöt ja tutkimukset
- Suomen sijoittuminen länsimaisessa kulttuurissa

Esimerkki sisällönanalyysistä: rajausta ja valvontaa

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka	Yhdistävä luokka
<p>”...huolettaa rajojen puute.”</p> <p>”...sen käyttö ym. vaatii kasvattajien opastusta, rajausta, neuvontaa, vastuun ottamista jne.”</p> <p>”...ruutu-aika puhuttaa.”</p> <p>”Neuvon ja määrään mitä esim. TV:stä saa katsoa.”</p> <p>”...rajat, mitä ei saa katsoa.”</p> <p>”Lapsia / nuoria pitää suojella vahingolliselta viihteeltä.”</p>	<p>rajaaminen</p> <p>rajoitetaan netin käyttöä, puututaan sopimattomuuksiin</p> <p>netin käytölle aikaraja</p> <p>valitaan sallitut ohjelmat</p> <p>kieltäminen</p> <p>lapsen / nuoren suojele</p>	<p>sääntöjen asettaminen</p> <p>laadun rajaaminen</p> <p>käytön rajaaminen</p> <p>suojele</p>	<p>rajaaminen</p>	Rajaus ja valvonta mediakasvatuksessa	Mitä taitoja kasvattaja tarvitsee mediakasvatukseen?
<p>”... mitä lapsi/nuori kertoo / jakaa netissä.”</p> <p>”...pidetään kiinni ohjelmien / elokuvien / pelien ikärajoista.”</p> <p>”Keskustella, mikä on totta ja mikä ei.”</p> <p>”...ennaltaehkäisevällä keskustelulla.”</p> <p>”...seuraamalla, millä sivuilla nuori viihtyy.”</p>	<p>turvallisuus netissä</p> <p>ikärajojen noudattaminen</p> <p>keskustelu TV:n tai Internetin käytöstä</p> <p>ennaltaehkäisevä keskustelu</p> <p>seuraamalla nettisivuja</p>	<p>tietoturva</p> <p>keskustelu esimerkiksi säännöistä</p> <p>seuraaminen</p>	<p>valvonta</p>		